

DĚTSKÝ SLUCH

01/2025

TÉMA ROVNÉ ŠANCE

- Rozhovor s Pavlem Ptáčníkem o legislativní podpoře osob se zdravotním postižením
- Rozhovor s Janou Barvíkovou o speciálně pedagogických centrech
- Příběhy rodin s dětmi se ztrátou sluchu a dospělých neslyšících

ODBORNÝ MAGAZÍN DĚTSKÝ SLUCH PŘEDPLATNÉ

Časopis přináší názory odborníků, zkušenosti rodičů i informace ze zahraničí na aktuální témata.

Je určen především rodinám s dětmi se sluchovým postižením z celé České republiky,
ale i odborníkům – lékařům, pedagogům, psychologům, sociálním pracovníkům
a studentům těchto oborů.

Vychází 4x ročně.

Cena předplatného časopisu v roce 2025 je 400 Kč včetně poštovného.

Objednávky zasílejte na e-mail redakce@tamtam.cz.

Magazín Dětský sluch vychází za finanční podpory Ministerstva zdravotnictví ČR

ROVNÉ ŠANCE

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, existují rovné příležitosti? Ano, ale pouze tehdy, pokud je chceme najít.

Česká republika ratifikovala klíčové mezinárodní úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Přesto jejich naplňování v každodenním životě zůstává často výzvou. Vzhledem k nemalému úsilí pomáhajících organizací, rodin i jednotlivců se však situace postupně mění k lepšímu.

Jasný a jednoznačný výklad práva umožňuje lépe se o něj opřít a efektivněji ho uplatňovat. Díky těm, kteří se snaží o srozumitelnou definici zákonů a práv, máme více možností, jakou cestu si zvolit.

Každý z nás má jinou životní situaci a jiné příležitosti. Rovnost proto pro každého znamená něco jiného. Důležité je nevzdávat se, hledat způsoby, jak překonávat překážky, a využívat možnosti, které se nabízejí. Život je o volbě a hledání cest. Naším posláním je pomoci vám objevit tu správnou.

Inspirativní čtení vám přeje

Jana Fenclová

OBSAH

Slovo úvodem	1
Zákonů a předpisů ohledně rovného zacházení s lidmi se zdravotním postižením máme dost, ale je třeba dohlížet na jejich dodržování	2
Nejdůležitější je zájem dítěte	5
Všechno je to jen o komunikaci a spolupráci	8
V komunikaci mohou dítěti se sluchovým postižením pomoci znaky, asistent a logopedie	11
V týmu nejde o to, jak kdo slyší, ale jak si rozumíme	14
Děti se sluchovým postižením v kolektivu. Jaké překážky musejí překonávat?	16
Tlak na volbu jednoho komunikačního prostředku na úkor ostatních by mohl být také považován za diskriminaci	18
Ostrov pro neslyšící	21
Kačka vidí, že v tom není sama, že já nosím „ouška“ taky	24
Moje práce	26
Největší odměna pro mě je, že studovat může opravdu každý	28
Jde jenom o vůli a respekt zaměstnavatele	30
Zeptali jsme se	32

CHCETE PODPOŘIT NAŠI ČINNOST?

Darujte přes www.darujme.cz/tamtam

Podporou Tamtamu pomáháte rodinám dětí se sluchovým postižením, aby lépe zvládaly náročné životní situace, naučily se komunikovat s dítětem a mohly žít běžným způsobem života.

**POSTIŽENÍ SLUCHU NENÍ VIDĚT.
DĚKUJEME, ŽE VY HO VIDÍTE!**

Fotografie na titulní straně archiv rodiny Kastlových (velká) a archiv Jany Barvíkové (malá)

Fotografie na této straně Shutterstock.com

ZÁKONŮ A PŘEDPISŮ OHLEDNĚ ROVNÉHO ZACHÁZENÍ S LIDMI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM MÁME DOST, ALE JE TŘEBA DOHLÍŽET NA JEJICH DODRŽOVÁNÍ

ŽIVOT SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM NENÍ JEN O PŘEKONÁVÁNÍ FYZICKÝCH BARIÉR, ALE TAKÉ TĚCH LEGISLATIVNÍCH, PRACOVNÍCH A SPOLEČENSKÝCH. SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE UŽ SE HODNĚ ZLEPŠILA, I TAK SE LIDÉ S POSTIŽENÍM STÁLE MOHOU SETKAT S NEROVNÝM ZACHÁZENÍM – AŽ UŽ JDE O PŘÍSTUP K ZAMĚSTNÁNÍ, VZDĚLÁVÁNÍ NEBO VEŘEJNÝM SLUŽBÁM. PRÁVĚ PROTO EXISTUJE RADA VLÁDY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM, KTERÁ SE SNAŽÍ PROSAZOVAT ZMĚNY, JEŽ VEDOU K ROVNÝM PŘÍLEŽITOSTEM PRO VŠECHNY BEZ ROZDÍLU. JAK TATO RADA FUNGUJE, CO SE JÍ DAŘÍ MĚNIT A JAKÉ NÁSTROJE MAJÍ LIDÉ S POSTIŽENÍM K DISPOZICI, POKUD SE CÍTÍ DISKRIMINOVÁNI? O TOM JSME SI POVÍDALI S VEDOUČÍM JEJÍHO SEKRETARIÁTU A PRÁVNÍKEM RADY PAVLEM PTÁČNÍKEM.

Představte nám, prosím, Radu vlády pro osoby se zdravotním postižením. Jaká je hlavní náplň její činnosti?

Rada vlády pro osoby se zdravotním postižením, dříve Vládní výbor pro osoby se zdravotním postižením, je poradním orgánem vlády. Patří k nejstarším poradním orgánům vlády, které po roce 1989 vznikly. Z jeho názvu vyplývá i jeho role – je to vlastně koordinace činnosti a formulace státní politiky ve prospěch lidí se zdravotním postižením. Znamená to, že rada mapuje situaci v této oblasti a v případě potřeby vydává určitá doporučení či stanoviska k různým oblastem života těchto lidí, které se jich dotýkají.

Jak tyto situace mapujete?

Podněty, kterými se Rada zabývá, zasílají například organizace lidí se zdravotním postižením. Často se na Radu obracejí i organizace sluchově postižených. Tyto podněty se potom projednávají.

Jak velkou váhu mají doporučení Rady v praxi? Nakolik je vláda a politici berou vážně?

Samozřejmě, téma zdravotního postižení je důležité, na druhou stranu jsou tady i jiná důležitá témata. Takže musíme vyvíjet významnější a větší aktivity tak, aby se téma dostávalo více do popředí.

Když si to představím jako laik – pokud se projednává nějaký zákon, který se může dotýkat oblasti lidí se zdravotním postižením, je k tomu Rada přizvána?

Ano, my jsme připomínkovým místem. To znamená, že prostřednictvím zmocněnkyně vlády pro lidská práva můžeme uplatňovat připomínky. S tím, že dále sledujeme vývoj dané legislativy. Tedy, dostanou se nám do ruky připravované nové právní předpisy, případně ty novelizované, a my na ně nahlížíme zejména z pohledu práv a rovného zacházení s lidmi se zdravotním postižením.

JUDr. Pavel Ptáčník

je vedoucím sekretariátu a právníkem Rady vlády pro osoby se zdravotním postižením. Jeho hlavní náplní práce je příprava a sledování Národního plánu vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením, účastní se připomínkových řízení k návrhům legislativních norem z hlediska možného dopadu na osoby se zdravotním postižením. Za podporu nestátních neziskových organizací, které poskytují sociální služby, získal Cenu Olgy Havlové. Věnuje se publikační činnosti zaměřené na právní příručky a osvětové články zaměřené na posílení právního povědomí zdravotně postižených lidí.

Jaké úspěchy Rady v posledních letech považujete za nejvýznamnější?

Z posledních let bych zmínil třeba Opční protokol k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, který se podařilo po mnoha letech ratifikovat i v České republice. Pak důchodovou reformu, v níž se nám podařilo prosadit, aby pečující osoby měly výhodnější podmínky pro výpočet svého starobního důchodu. A pak příspěvky na péči. To bylo velké téma, kterému jsme se věnovali. Podařilo se aspoň dílčím způsobem realizovat valorizaci těch nejvyšších stupňů.

Jak byste definoval pojem „rovná šance“ pro osoby se zdravotním postižením ve společnosti?

Rovné šance, nebo také rovné příležitosti, lze charakterizovat tak, že lidé se zdravotním postižením by měli mít rovný přístup ke všem důležitým oblastem a právům v životě. Neměli by být znevýhodňováni pro své zdravotní postižení. Je třeba vytvořit takové podmínky, aby i oni mohli ze stejné startovní čáry jako ostatní vstupovat do života a realizovat své potřeby a přání. Mít práva, která běžně užívají lidé bez postižení.

Jak je na tom Česká republika v této oblasti ve srovnání s ostatními státy?

Myslím, že teď už srovnatelně. Nám se v legislativě v uplynulém období podařilo prosadit zákaz diskriminace do všech důležitých předpisů, ať už z oblasti zaměstnávání, vzdělávání, dopravních předpisů a podobně. Podmínky tak máme relativně dobře legislativně nastavené. Troufnu si říct, že srovnatelně s vyspělými evropskými státy. Problémem ale někdy bývá aplikace. Je tedy potřebné dbát na to, aby opravdu to, co je v předpisech zapsáno ve prospěch lidí se zdravotním postižením, bylo i důsledně naplňováno. A to je trochu problém celé naší společnosti. Takže u nás v tuto chvíli asi není nutné novelizovat spousty předpisů z hlediska zdravotního postižení a zákazu diskriminace, ale spíše dohlížet na to, aby se důsledně dodržovalo a respektovalo to, co v těch předpisech napsáno už je.

Jaké jsou z vaší praxe největší překážky, kterým lidé se zdravotním postižením čelí?

Těch překážek je určitě více. Jsou to například problémy související se zaměstnáváním. To je velké téma, které my v Radě dlouhodobě řešíme. I přesto, že u nás máme nastavenou řadu pozitivních opatření ve prospěch různých příspěvků, nebo naopak restriktivní opatření a povinnosti zaměstnavatelů, kteří musejí splňovat určitý povinný podíl při zaměstnávání zdravotně postižených, není stále situace úplně dobrá. Pořád je dost lidí se zdravotním postižením, kteří by mohli pracovat a nepracují. A to je škoda, protože samozřejmě i pro ně je práce nějakou cestou seberealizace a naplnění života.

Má Rada, kromě své poradní činnosti, i možnosti dohlížet na uplatňování legislativy v praxi?

Rada může na nedodržování práv upozorňovat, což také dělá. Pokud někde dochází k nějakým diskriminacím, tak to samozřejmě řešíme s příslušnými ministerstvy. Zejména třeba v oblasti vzdělávání. Pokud se ukáže, že systémově jsou problémy například při přijímání dětí se zdravotním postižením do běžných škol, na Radě vlády se tomuto tématu věnujeme. A ukáže-li se, že je třeba dodělat nějakou legislativní „dopředu“, od nás vychází podnět pro ministerstvo, které se tím potom zabývá.

Spolupracujete při připomínkování návrhů nebo při jejich přípravě také s neziskovými organizacemi, které pomáhají osobám s různými typy postižení?

Ano, určitě. Jejich podněty jsou pro nás velice cenné. My jako úředníci pochopitelně často nedohlédneme až dolů, do běžných problémů, se kterými se lidé setkávají. Proto spolupracujeme se spolky osob se zdravotním postižením. Během legislativního procesu vybraným organizacím, které mají kompetence a aparát, posíláme návrhy připravovaných právních předpisů. Připomínky, které od nich dostaneme, se potom snažíme v rámci připomínkového řízení uplatňovat. Takto spolupracujeme například s organizací ASNEP, se Svazem neslyšících a nedoslýchavých ČR a dalšími.

Mohli bychom tedy říci, že kdyby měl „obyčejný“ občan nějaký podnět, je nejlepší obrátit se na některou z neziskových organizací?

Určitě ano. Je lepší využít činnosti těchto spolků a organizací, které umí podnět zpracovat, dobře naformulovat a případně i navrhnout, jak by daná úprava měla vypadat.

Jsou podle vás osoby se zdravotním postižením dostatečně zastoupeny v rozhodovacích procesech?

V Radě vlády pro osoby se zdravotním postižením je v současné době 10 členů za občanskou společnost. To znamená 10 lidí, kteří zastupují různé skupiny lidí se zdravotním postižením. Například sluchově postižené zastupuje pan Alexandr Zvonek. Co se týká krajské a místní úrovně, tam to závisí na aktivitě spolků lidí se zdravotním postižením a na jednotlivcích, kteří se chtějí zapojit.

Jaké jsou klíčové priority Rady v nejbližší budoucnosti?

Základní hlavní činností Rady jsou Národní plány pro osoby se zdravotním postižením. První z těchto plánů byl připraven v roce 1992. V této chvíli budeme realizovat už osmý, protože ten předchozí, sedmý, v tomto roce končí. Aktuálně tedy byla vytvořena pracovní mezíresortní skupina, v níž jsou samozřejmě také zástupci lidí se zdravotním postižením, a ta připravuje Národní plán na roky 2026–2030.

opatření, ke kterým se chceme posunout v souvislosti s integrací lidí se zdravotním postižením zase o kousek dál.

Co byste vzkázal lidem se zdravotním postižením, kteří čelí diskriminaci nebo nerovným šancím a nevědí, jak se bránit? Kam se mohou obrátit?

V každém případě by si to lidé neměli nechat líbit. Neměli by říkat, já s tím nemůžu nic udělat. Neměli by k problému přistupovat pasivně. Ochrana je často možná. Někdy stačí se sejít s nadřazeným, pokud jde třeba o zaměstnání. Myslím si, že diskriminace bývá často nevědomá. Nebo vychází z nějaké mylné úvahy. Existují také poměrně silné psychosociální bariéry ze strany zaměstnavatelů, kteří se bojí zaměstnat osobu se zdravotním postižením, protože si myslí, že s tím budou mít nějaké další výdaje a problémy. Je třeba o těch věcech mluvit a snažit se je i na té nejzákladnější úrovni vyřešit. A pokud to nejde, nebo se problém vyřešit nedaří, je samozřejmě možné se obrátit na veřejného ochránce práv, který má tuto agendu přímo na starost (*tzv. ombudsman – pozn. redakce*).

Jak můžeme všichni přispět k vytváření rovných šancí pro osoby se zdravotním postižením?

Respekt a uvědomění. Zdraví lidé si musí uvědomit, že postižení s sebou nese nějaká omezení, která by měli respektovat. Lidé s postižením přitom dokáží obrovskou spoustu věcí, které by od nich nečekali. Na druhou stranu ale vždy mají určitá omezení, která souvisejí s jejich postižením. Ten, kdo člověka s postižením zaměstnává, nebo s ním pracuje, by to měl vždy mít v patnosti a respektovat to. Myslím ale, že se společnost v této oblasti už hodně posunula dopředu. Zdravotní postižení prostě patří k životu a většina lidí už se na něj nedívá jako na překážku. Některé diskriminace se určitě ještě vyskytují, ale vždy existují nástroje, jak se jim dá čelit.

Co je obsahem tohoto plánu?

Národní plány v současné době vycházejí z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, kterou Česká republika ratifikovala. Jsou zaměřeny na nejdůležitější oblasti, které se lidí se zdravotním postižením dotýkají, například vzdělávání, zaměstnávání, přístupnost informací, přístupnost dopravy, sociální služby, přístup ke zdravotní péči, participace lidí se zdravotním postižením na správě věcí veřejných a podobně. K těmto oblastem jsou přiřazována konkrétní opatření, za která jsou potom odpovědná jednotlivá ministerstva. My v rámci této pracovní skupiny budeme Národní plán tvořit tak, že si definujeme důležité oblasti. A pak ve spolupráci s ministerstvy a organizacemi zdravotně postižených v nich budeme navrhovat konkrétní

*Připravila Mgr. Radana Ardelťová,
koordinátorka komunikace CDS Tamtam
Fotografie Canva.com, archiv Pavla Ptáčníka*

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE ZÁJEM DÍTĚTE

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM, VE KTERÉM PRACUJE MGR. JANA BARVÍKOVÁ, JE ZAMĚŘENÉ NA DĚTI A ŽÁKY SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM, PŘÍPADNĚ V KOMBINACI S DALŠÍMI HANDICAPY. PRACOVNÍCI CENTRA POSKYTUJÍ JAK DIAGNOSTICKOU, INTERVENČNÍ A PORADENSKOU PÉČI DĚTEM A JEJICH ZÁKONNÝM ZÁSTUPCŮM, TAK I METODICKOU POMOC PEDAGOGŮM VE ŠKOLÁCH.

V jakém věku by mělo být dítě, aby se na vás jeho rodina mohla obrátit?

Rodiče se na nás obrazejí zpravidla tehdy, jakmile zjistí, že jejich dítě má sluchové postižení. Kontakt obvykle předává lékař na foniatrii. Pečujeme tedy o děti teoreticky od 0 let věku až do doby, kdy dítě ukončí vzdělávání na střední škole nebo vyšší odborné škole. Vysokoškolským studentům pomáhají poradenská centra pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, která má každá vysoká škola svá.

Může být rodina klienty více speciálně pedagogických center?

Ano, pokud má dítě vícečetné postižení, může využívat služeb více poradenských zařízení. V případě našich klientů je to aktuálně nejvíce kombinace s mentálním postižením. V tomto ohledu je to v rámci Moravskoslezského kraje trochu komplikovanější, neboť se klientům nedostane péče v jednom zařízení. V některých krajích mají speciálně pedagogická centra pracovníky zaměřené na různé specializace, ale u nás to tak není. S dalšími centry tedy navzájem komunikujeme, vyměňujeme si informace a pokud je to možné, vydáváme také společné doporučení pro vzdělávání žáka.

Jezdíte i na náhledy do škol, takzvané hospitace. Co to v praxi znamená a proč se provádí?

My ji podle legislativy nazýváme vyhodnocením podpůrných opatření ve škole. Snažíme se, abychom každého z našich klientů zvládli alespoň jednou ročně navštívit ve škole a vyhodnotit podpůrná opatření, jak nám ukládá legislativa. Součástí je návštěva v hodině. Při ní sledujeme, jak dítě při výuce funguje, popř. i jeho vztah k asistentovi. Je dítě hodně zaměřené na asistenta a výuka tak v podstatě probíhá individuálně a se značnou podporou? Dokáže přijímat informace sluchovou cestou od paní učitelky? Nakolik je dítě pozorné? Jak dobře umí odezírat? Jakým způsobem paní učitelka nebo pan učitel respektuje doporučení, které jsme dítěti vydali? Následuje vyhodnocení hodiny, kdy mohu navrhnout další úpravy podle toho, čeho jsem si v hodině všimla. Chápeme, že ne každý učitel si musí všechna doporučení zvnitřnit najednou, takže jen pokud vidíme nějaké pochybení, učitele na to upozorníme – např.

Jana Barvíková při speciálně pedagogické intervenci za přítomnosti rodiče

aby se v průběhu hodiny neotáčel k žákovi zády. Je skvělé, pokud se této konzultace s pedagogy účastní i rodič dítěte, ale ne vždy se může uvolnit z práce. Každopádně vždy je následně informován o tom, co jsme ve škole zjistili. Je fakt, že klientů máme hodně, tudíž je nutno zohlednit preference s ohledem na potřeby každého klienta. Na středních školách bývá zpravidla méně pravidelných hospitací, mnohem intenzivnější je vyhodnocování v začátcích vzdělávání – v mateřských školách a na prvním stupni základních škol. Vždy jsme ale v kontaktu s rodičem nebo zletilým žákem a školou, aby nás mohli kontaktovat, pokud se vyskytne nějaký problém.

Je nějaká situace, se kterou se ve školách setkáváte častěji?

Mnohdy se mi stává, že po mé návštěvě přesazujeme žáka na jiné místo, jelikož není zohledněna podmínka, aby dítě sedělo „lepšíším uchem“ do třídy a mohlo tak lépe přijímat informace sluchovou cestou. Jindy např. asistent sedí ze strany nekompenzovaného ucha, dítě tudíž nemůže získávat informace od asistenta přiměřeně jeho potřebám. Dokonce se také stalo, že dítě sedělo s asistentem ve třídě až vzadu. Žák byl pak zcela závislý na asistentovi a ze třídy byl eliminován. Nebyl veden k tomu, aby se zaměřoval na porozumění paní učitelce, což je naším prvotním cílem. Cílem podpory asistentem pedagoga je, aby, pokud je to možné, poskytoval žákovi jen nezbytnou pomoc – např. sleduje, zda porozuměl pokynům paní učitelky, zda ví, co má dělat, motivuje ho k činnosti, modifikuje sdělení apod. Žák je přitom veden k co největší samostatnosti – požádá o zopakování, přihlásí se, když látce nerozumí apod.

Mohou být potřeby žáka vnímány jinak rodiči a jinak školou?

Občas se stane, že rodina se školou nesouzní a v tu chvíli je potřeba vše vybalancovat. Navíc každý pracovník poradenského zařízení musí mít na paměti, že je pro nás nejdůležitější zájem dítěte a v tomto smyslu pak komunikovat s rodiči i učiteli. Obecně ale žádné významnější obtíže s komunikací řešit nemusíme. Nicméně máme několik

velmi komplikovaných případů v rámci inkluzivního vzdělávání, kam musíme jezdit častěji a častěji vyhodnocovat podpůrná opatření.

Jak probíhá rozhodování o zařazení dítěte do vzdělávání inkluzivní formou anebo do školy zaměřené na žáky se sluchovým postižením?

U žáků s lehčím stupněm sluchového postižení je vzdělávání v běžné škole již samozřejmostí. Jiná situace je u dětí a žáků s těžkým sluchovým postižením, zejména s ohledem na úroveň dosažených komunikačních dovedností. Najít člověka, jenž by byl optimální pro vzdělávání dítěte, které má těžké sluchové postižení a komunikuje primárně znakovým jazykem, je velice obtížné.

Na takového pracovníka jsou kladeny velké požadavky na komunikaci ve znakovém jazyce. Ideální podporou by byl učitel-speciální pedagog-surdoped, který zná metody vzdělávání žáků se sluchovým postižením. Jsme si vědomi toho, že ani při nejlepší vůli, připravenosti asistentů i snaze okolí, nemůže být znakovému žákovi poskytnuto plnohodnotné vzdělávání jako ve speciální škole, kde všichni pedagogové znakují, je zde malý počet žáků ve třídě, používají se speciální metody práce a tak dále. Takže pokud máme podobné dítě a rozhodujeme o jeho vzdělávání, porovnáme výhody a nevýhody té které cesty a řekneme rodičům svou preferenci. Nicméně rozhodující slovo má rodič.

Na akci věnované včasnému screeningu sluchu v Moravskoslezském kraji

Jaké máte zkušenosti s tím, že asistenta pedagoga svému dítěti dělá rodič?

Takové zkušenosti moc nemáme, jsou to spíše výjimky, ani to nedoporučujeme. Je to náročné pro zapojení dítěte do kolektivu i pro samotného rodiče, pro něhož je obtížné vybalancovat roli rodiče doma a asistenta ve škole. Zejména maminky dítěti nevědomky ulehčují.

Liší se podpůrná opatření na různých stupních vzdělávání?

Už jsem naznačila, že naše intervence jsou mnohem častější, čím je dítě mladší. Potřebujeme, aby se rozvíjela funkční komunikace a dítě se rozvíjelo už od raného období. Když vzdělávání nějakou dobu probíhá, žák si zvykl na režim i na to, co je od něj vyžadováno, opatření fungují, zpravidla už není na druhém stupni potřeba tak velká podpora. V praxi to znamená, že čím je dítě mladší, tím více podpory potřebuje – např. asistenta pedagoga, zvýšenou logopedickou nebo jinou speciálně pedagogickou péči, komunikaci ve znakovém jazyce, speciální pomůcky. Na prvním stupni základní školy se pak opatření trochu zmírňují, a protože cílem je osamostatnění žáka, pokud to jde, snažíme se ubírat podporu asistenta pedagoga, obvykle ve výchovách. Zejména pokud je předpoklad, že žák bude pokračovat

v maturitním oboru SŠ, je žádoucí, aby na druhém stupni ZŠ byl co nejsamostatnější a asistenta už nepotřeboval. Na střední školy asistenty doporučujeme jen výjimečně, např. žákům s vícečetným postižením. Jiná situace je v případě potřeby zajištění tlumočnicka znakového jazyka.

V některých školách jsou zřízeny speciální třídy, obvykle logopedické. Ty však končí prvním stupněm a na druhém už dítě zahajuje vzdělávání v běžné třídě. Rodiče se pak potýkají s otázkou, zda svého syna či dceru nepřesunout do jiné školy...

Mnohdy je to tak, že se v průběhu prvního stupně děti tak sžijí se školou a prostředím a nabudou takové kompetence, že na druhém stupni jsou schopny fungovat, a často i bez asistenta pedagoga, poměrně dobře. Ale může se stát, a to zejména při kombinaci více vad, kdy vnímáme, že by dětem v běžné třídě nebylo úplně dobře. Dá se to sice ošetřit asistentem pedagoga, nicméně ze zkušenosti víme, že na druhém stupni se děti potřebují mnohem více socializovat, hledají kamarády a sociální vztahy s vrstevníky pro ně hrají prim. Z hlediska komunikační a sociální bariéry je pro ně ale těžké najít si kamarády ve stejné věkové skupině intaktních žáků. Potřebují si najít kamarády ve skupině jedinců se stejným postižením, se kterými mohou sdílet společné problémy a zkušenosti. Není ojedinělé, že děti utíkají do izolace, popř. se chytají „nedobré party“, která je využívá k nekalým praktikám.

V takových případech je vhodný přestup do školy zřízené pro žáky se sluchovým postižením.

Je možné upravit přijímací, závěrečné a maturitní zkoušky pro žáky se sluchovou vadou?

Žáci se sluchovým postižením jsou u přijímacích zkoušek zařazováni do dvou skupin – „SP“ nebo „O“. Didaktické testy jsou totiž jednotné pro všechny žáky, avšak pro žáky neslyšící ve skupině „SP“ je zkouška z českého jazyka modifikovaná. Do této skupiny jsou zařazováni žáci, jejichž primárním komunikačním prostředkem je znakový jazyk. „O“ je zkratka pro „ostatní“. Díky zařazení do této skupiny mohu doporučit čas navíc, zdůraznit přítomnost kompenzačních pomůcek, komunikaci založenou na odezírání nebo personální oporu. V případě našich žáků se nejčastěji jedná o asistenta modifikátora nebo tlumočnicka znakového jazyka.

V případě maturitních zkoušek jsou žáci se sluchovým postižením zařazováni do tří skupin. Pokud to zjednoduším, dá se říct, že do skupiny 1 zařadíme žáky s lehkou nebo středně těžkou sluchovou vadou. Do skupiny 2 žáky, kteří mají významné oslabení jazykových kompetencí v českém jazyce v důsledku těžké sluchové vady a do skupiny 3 se zařazují žáci neslyšící, jejichž dorozumívacím jazykem je

znakový jazyk. Ti mají podobně jako u jednotné přijímací zkoušky zkoušku z českého i cizího jazyka modifikovanou. Úpravy spočívají zejména v navýšení času, používání kompenzačních pomůcek (např. i různých slovníků), vyloučení poslechové části u didaktického testu z cizího jazyka. Obdobné úpravy pak praktikujeme při uzpůsobování závěrečných zkoušek na vyšších odborných školách.

Mohou se rodiče bránit, když někde nechťejí vyjít žákům se sluchovým postižením vstříc?

Většinu věcí si rodiče se školou řeší sami, ale pokud se naskytne problém, obvykle se rodiče obracejí na nás jako na své partnery. Nerada se stavím do pozice kontrolorů, protože to vnímám tak, že naše úloha je primárně poradenská a metodická, s důrazem na spolupráci při řešení problémů. Občas působíme jako prostředníci mezi rodinou a školou. Je pravda, že rodiče se ptají, zda jsou námi vydaná doporučení vymahatelná. To samozřejmě ano, ale bohužel některá podpůrná opatření může ředitel hodně těžko uplatnit, když mu to nedovolují třeba podmínky ve škole. Z doporučení je pak zřejmé, co je nezbytné a co je doporučení.

Mluvíly jsme také o vaší podpoře pedagogů. Funguje to i obráceně, směrem k vám?

Ano, určitě. To je zejména patrné na konzultacích po hospitacích ve škole. Já komentuji své postřehy a mnohdy sám učitel přichází s návrhy ke změnám a ujišťuje se, zda budou pro dítě přínosné. Bývají to velmi dobré nápady, až si občas říkáme, proč to nenapadlo nás (*úsměv*). Pak rodičům říkáme, aby stejnou taktiku zvolili doma a metody z výuky přenesli i do domácího prostředí. Vůbec nejdůležitější obecně je spolupráce rodičů s učiteli a jejich komunikace. Rodič dává učiteli důležité informace o tom, co se dítěti daří, nedaří, kde se zaseklo a učitel díky tomu

Mgr. Jana Barvíková s Ing. Ivanou Štursovou na přednášce pro rodiče a pedagogy o bezdrátových technologiích

může žákovi poskytnout další podporu ve výuce nebo mimo ni. Nejhorší situace je, když jsou od sebe učitelé a rodiče distancováni.

A co spolupráce s dalšími odborníky?

Když jsme ve škole, nemluvíme samozřejmě jen s učiteli a rodiči, ale i s výchovným poradcem, speciálním pedagogem a ředitelem školy. Spolupracujeme také s dalšími speciálně pedagogickými centry, pedagogicko-psychologickými poradnami, Tamtamem, OSPODem. V Ostravě taky docela dobře a úzce spolupracujeme s foniatrií ve Fakultní nemocnici Ostrava.

S čím se na vás rodiče nejčastěji obracejí?

S výukovými problémy. V poslední době, a je to celorepublikový trend, se nás rodiče čím dál častěji doptávají na psychické problémy svých dětí. Nejsou spojeny se šikanou, spíš s úzkostmi, sklonem k depresím, popř. i psychotickými poruchami. Tato práce je odlišná od našeho primárního zaměření, ale ani dětem se sluchovým postižením se podobné problémy nevyhýbají. V některých případech to řešíme s naší paní psychologkou nebo školním psychologem, pokud je škola má, někdy i lékařem, který má žáka v péči. Těchto případů je bohužel stále více.

Co byste poradila všem, kteří s dítětem přicházejí do styku – hrají si s ním, pracují, vzdělávají ho a vychovávají?

Je důležité pohlížet na dítě v širších souvislostech. Jeho dovednosti a schopnosti nemohu posuzovat jen na základě toho, co vidím ve škole a jaké známky dítě dostává. Vždy je potřeba brát v potaz i další souvislosti – osobnostní, ale například i zdravotní předpoklady, také prostředí, ze kterého pochází, podmínky pro učení, priority a možnosti rodiny atd. Mysleme na to, že při výchově a vzdělávání je důležitý citlivý přístup ke každému jedinci, jehož vývoj je ovlivněn mnoha rozličnými faktory.

Mgr. Jana Barvíková se věnuje pedagogické činnosti zaměřené na děti a žáky se sluchovým postižením více než 33 let. Směr výběru povolání určili její neslyšící prarodiče. Od nich a své maminky, která byla váženou tlumočnicí znakového jazyka v ČR, získala prvotní dovednosti v komunikaci znakovým jazykem. Jako teenagerka jezdila na tábory s dětmi se sluchovým postižením a po vystudování vysoké školy v Olomouci se zaměřením na logopedii a surdopedii zahájila svou profesní dráhu ve škole pro sluchově postižené v Ostravě-Porubě. Podílela se na tvorbě zásadních koncepčních a metodických materiálů zacílených na děti a žáky se sluchovým postižením. Aktuálně je činná ve výkonném výboru Asociace pracovníků SPC a s dalšími kolegy usiluje v komunikaci s MŠMT o prosazování zájmů ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

*Připravila Mgr. Veronika Kovalová,
pracovnice Sociálně aktivizačních služeb
pro rodiny s dětmi CDS Tamtam v Ostravě
Fotografie archiv Jany Barvíkové*

VŠECHNO JE TO JEN O KOMUNIKACI A SPOLUPRÁCI

JANA TUČKOVÁ PRACUJE JAKO KONZULTANTKA VE SPOLEČNOSTI TICHÝ SVĚT. UŽ 9 LET POMÁHÁ NESLYŠÍCÍM A NEDOSLYCHAVÝM LIDEM PŘI ZÍSKÁVÁNÍ ZAMĚSTNÁNÍ – JAK NA OTEVŘENÉM PRACOVNÍM TRHU, TAK NA CHRÁNĚNÝCH MÍSTECH. SAMA MÁ ZTRÁTU SLUCHU A VLASTNÍ ZKUŠENOST S ODMÍTNUTÍM, KDY ÚDAJNĚ NĚCO „NEJDE“, PROTOŽE ŠPATNĚ SLYŠÍ. MOC SI VÁŽÍM TOHO, ŽE MI DOVOLILA NAHLÉDNOUT DO JEJÍHO OSOBNÍHO I PROFESNÍHO ŽIVOTA.

Jano, co přesně obnáší vaše pozice konzultantky?

V Tichém světě máme tři služby – sociální rehabilitaci, odborné sociální poradenství a tlumočnickou službu. Já dělám konzultantku sociální rehabilitace. Když přijde zájemce o službu, podepíšeme s ním smlouvu. Podle toho, co potřebuje, se domluvíme – například na podporu při hledání zaměstnání nebo když hledá bydlení apod. Nejsme agentura, sami klientům konkrétní práci nesháníme, ale motivujeme je, aby si ji hledali sami a podpoříme je při tom. Třeba když nerozumějí textu inzerátu, spousta klientů nemá životopis, takže ho spolu vytvoříme. Nebo jim asistujeme při pracovním pohovoru. Někteří to samozřejmě zvládnou sami, jiní ne. Musí u toho být i tlumočnický znakového jazyka. Já znakový jazyk umím, ale jsem konzultantka, ne tlumočnice, takže jsem tam v jiné roli.

Jakou podporu klienti často využívají například při pohovoru?

Třeba pomoc při porozumění textu smlouvy. Někteří text hned podepíší, a přitom si smlouvu ani nepřečtou. Upozorňuji je, že mají právo si text přečíst, a kdyby nerozuměli, obrátit se na mě nebo jinou konzultantku. Chodíme s nimi i na úřady. Máme i ukrajinské klienty, s těmi zejména navštěvujeme úřad práce. Některé klienty také doprovázíme na místo schůzky, když se neorientují, kudy se tam dostanou. To bývá spíše u starších lidí, u mladých je to v pohodě, ti umějí číst v navigaci.

Zmínila jste vaši tlumočnickou službu. Jak funguje?

Máme online tlumočnickou službu Tichá linka. Zajišťuje online přepis mluvené řeči do textu nebo online tlumočení do znakového jazyka. Novinkou je, že tuto linku mohou využívat i ukrajinští neslyšící klienti. Je to jednoduché. Připojí se přes tablet, počítač či telefon. Jsou tam dvě okénka, jedno české a jedno ukrajinské. Když potřebují někomu zavolat, spojí se s ním přes Tichou linku. Hovor je tlumočený nebo přepisovaný.

Chodíte s klienty pravidelně na úřad práce?

Záleží na tom, jestli to chtějí. Většinou to zvládnou sami. Umějí se sami objednat, ale někteří třeba chtějí, abych byla u toho. Stává se, že referentka na úřadu práce, kam jdeme, na ně vybalí strašně moc věcí. Musí vyplnit evidenci, což třeba neumějí. Takže jim ukážu, jak a kde to vyplnit. Jsem tam jako odborná podpora. Jako komunikační podpora je tam tlumočnick.

Kdo se může stát vaším klientem?

Neslyšící, nedoslychaví nebo ohluchlí lidé z České republiky, ale i z Ukrajiny.

O jaké pracovní pozice je mezi klienty největší zájem?

Poslední dobou chtějí neslyšící hodně pracovat ve skladu. Dříve mělo více zaměstnavatelů zájem je ve skladech zaměstnávat, ale pak přišel covid a spolupráce se přerušila. Bohužel.

Dnes už se vám tolik nedaří klienty zaměstnávat jako skladníky?

Poslední dobou je to fakt těžké. Daří se nám to ve společnosti Amazon, která je v Dobrovízi u Prahy. Pracuje tu hodně neslyšících a mají dobré pracovní podmínky. Loni jsem tam umístila asi 8 klientů. Na jaře bude zase další nábor. Ale české firmy bohužel neslyšící do skladů v současnosti odmítají. Prý to nedoporučují, že to nevyhovuje kvůli bezpečnosti práce..., že tam jezdí auta, která neslyšící neuslyší. Ale to je, s prominutím, blbost.

Spíš mi to zní trochu jako diskriminace...

Ano, pro mě je to diskriminace. Oni se spíš vždycky zaleknou. Jé, to je neslyšící člověk? Jak bude komunikovat? Jak mu vysvětlíme, že tady jezdí auta s paletami? Ale přitom se to dá, protože někteří neslyšící lidé už mají s touto prací zkušenosti. Vědí, orientují se v prostředí. Ale zaměstnavatelé nechtějí nic vysvětlovat, upravovat směrnice. Pro ně je to problém.

Se kterými dalšími zaměstnavateli v Praze a okolí máte ještě dobrou zkušenost?

S prádelnou Zelený ostrov na Zbraslavi, tam teď zaměstnávají 4 neslyšící. Nedávno nám vzali klienty do KFC na I. P. Pavlova a také dva ukrajinské neslyšící do Pneuservisu na Praze 10. Měli jsme z toho v týmu radost. Klienti už měli s výměnou pneumatik zkušenosti. Zaměstnavatel jejich praxi ocenil a neřešil, jestli slyší, nebo ne. Říkali, že na jaře a na podzim, kdy si lidé nechávají pneumatiky měnit, je to u nich opravdu „záhul“.

Přesvědčujete často do telefonu zaměstnavatele, aby neslyšícího klienta přijal?

Ano, já je přemlouvám (*smích*). Zrovna nedávno. Jedna klientka pracovala 6 let v Zásilkovně – ví, jak to chodí, umí pracovat se čtečkou. Ale nevzali ji do skladu, že neslyší. Je to smutné.

Jak často se stává, že zaměstnavatel odmítne klienta poté, co se dozví, že neslyší?

Hodně často. Říkala jsem si, že to musíme řešit. Firmy musí mít o neslyšících více informací, protože to, že neslyší, neznamená, že nejsou schopni pracovat. Mají zdravé ruce, vidí. Jakmile řeknu, že klient neslyší, odpoví: „Moment, to bude problém, my potřebujeme komunikaci!“ Ale zajímavé je, že do inzerátu to nenapíšu. Stejně tak nenapíšu, že do skladu potřebují muže, a ne ženu, protože bude muset tahat 20 kilo. Nikde nemají, že pozice je speciálně pro muže. Nebo řeknou, že mají plno, i když inzerát tam stále je. Často jsem zklamaná, mrzí mě, že nemůžu klientovi pomoci, i když práci chce a zkušenosti má.

S jakými institucemi či podniky spolupracujete?

Když klient chce klidnější práci, například na chráněném pracovišti, využíváme třeba tamtamy.cz. Přijímají neslyšící na úklidové práce nebo na mytí nádobí. Ale záleží i na tom, jakou práci klient zvládne a kolik za ni chce peněz. Kolikrát, když se dozví, jak malý by měl plat, od toho dá sám ruce pryč. Hledáme i přes portál práce.cz, jobs.cz, hledampraci.cz aj. Někteří neslyšící ani nechtějí dát do životopisu, že neslyší, bojí se, že je odmítnou. Ale před tím je varuji a vysvětluji, že je to pouze ztráta času. Na pohovor stejně půjdou s tlumočníkem a zaměstnavatel se pak bude divit, co tam dělá.

Když klient získá novou práci a potřebuje se zaučit, pomáháte mu při rozjezdu?

Ano. Pamatuji si, bylo to ještě před covidem v Alze ve skladu, že jsme se předem domluvili se zaměstnavatelem, že klientka bude na počátku potřebovat podporu. V den nástupu

tam byla i se mnou a tlumočnicí. Trvalo to možná 5 hodin, bylo to namáhavé, ale všechno jsme si vysvětlili – kam se má dát štítek, jestli dolů, nebo nahoru apod. Druhý den už to bylo lepší a zaměstnavatel byl spokojen. Může to trvat klidně 3–4 dny, záleží na klientovi. Někdo se učí rychleji, někdo je pomalejší. Vzpomínám si na klienta, který se začal učit kdysi dávno ve společnosti, kde se vyrábějí motorky do letadel. Kolegyně se tam střídaly asi 14 dní. Bylo to strašně náročné, protože tlumočníci běžně neznají slovní zásobu pro strojnické součástky, části těch motorek. Ale povedlo se to a klient tam doteď pracuje!

Existuje nějaká pracovní pozice, která se podle vás pro neslyšícího člověka vyloženě nehodí?

Podle mě například operátor nebo sekretářka. Přitom často lidé říkají, že hledají práci v kanceláři. Ale když se zeptám, co tím myslí, řeknou, že třeba budu dělat někomu kafe nebo něco s papíry...? (*smích*) Já jim vysvětluji, že to je nereálné. Myslím, že pro úplně neslyšícího člověka musí být těžké dělat číšníka v baru, nemyslím na chráněném místě, ale v běžné práci. Je tam hodně důležitá komunikace.

I Tichý svět nabízí pracovní příležitosti pro neslyšící a nedoslýchavé uchazeče, včetně chráněných míst.

Odhadnete, kolik lidí se sluchovým postižením u vás v Praze a na dalších pobočkách pracuje?

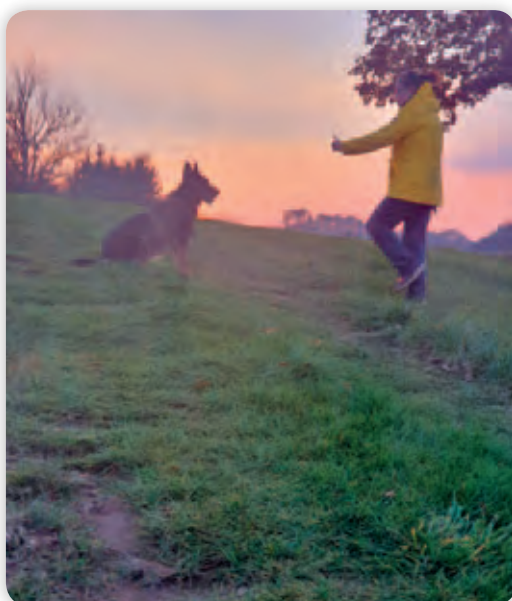
Pokud to dokážu spočítat, tak v Praze je nás asi 9 – já, 2 pracovníci IT a 6 tlumočniců. Další desítky neslyšících a nedoslýchavých kolegů pracují v Tichém světě – chráněných pracovištích – v Tichých zprávách, V Tiché kavárně, Tiché cukrárně a jako lektori znakového jazyka. Dalších 8 kolegů pracuje na kontaktních místech (pobočkách) jako konzultanti.

Vy sama jste nedoslýchavá. Pomáhá vám to v práci?

Ano, je to výhoda a klienti také říkají, že je to super. Většinou z mého projevu ve znakovém jazyce hned poznají, že mám vadu sluchu. Ptají se, jestli jsem úplně neslyšící. Vysvětluji, že jsem nedoslýchavá, ale mám neslyšící rodiče, takže znakový jazyk byl mým prvním jazykem. Je to moje mateřština.

A můžete telefonovat – třeba zavolat někam klientovi?

Ne, to radši nedělám, protože toho člověka na druhé straně vůbec neznám. Nevím, jaký má hlas, jestli hrubší, nebo šeptá. Bojím se, že bych mohla říct špatnou informaci a mohla bych klienta poškodit. To fakt musím být opatrná. Proto používám Tichou linku. Když někoho dlouho znám, je to v pořádku, s ním můžu telefonovat... A také nerozumím, když jsme někde v prostředí, kde jezdí auta apod.

Jaké bylo vaše dětství?

Jak jsem říkala, pocházím z neslyšící rodiny. Moje maminka je neslyšící a táta byl těžce nedoslýchavý. Pak mám dva bratry, mladší je moje dvojče. Ten je také nedoslýchavý a starší bratr je slyšící. Mojí mateřštinou byl znakový jazyk, češtinu jsem se učila postupně. A doteď mám trochu problém, se slovosledem, gramatika je jiná. Ale zvládám to.

Do jakých škol jste chodila?

Chodila jsem do mateřské a základní školy pro žáky se sluchovým postižením v Praze-Ječné. Po základce jsem chtěla vyzkoušet něco nového a šla do školy pro slyšící. Studovala jsem obor rekondiční sportovní masér na střední škole Aloyse Klara. Půl roku jsem pracovala jako masérka, ale pak jsem to vzdala. Bylo to fyzicky náročné a měla jsem i problémy s komunikací. Když přišel upovídaný zákazník, položil se na lehátko a mluvil obličejem do té díry dole, nerozuměla jsem mu, protože tam byla ozvěna. To mě nebavilo, takže jsem šla na úřad práce. Tam mi řekli, že jsem mladá, ať jdu ještě něco studovat.

Co jste si vybrala za obor?

Chtěla jsem být zdravotní sestra, chodila jsem do střední zdravotnické školy Ruská. Ale nezvládla jsem to se sluchem. Nemohla jsem pořádně měřit tlak, protože jsem neslyšela pípání přístroje. Tak jsem šla na ošetrovatelku. Bylo to také bez maturity, bohužel, ale dokončila jsem to. Teď mám dvě školy. Pak mě jedna známá přemluvila, abych nastoupila do Tichého světa – tehdy se to ještě jmenovalo agentura APPN. Jsem tu od roku 2013.

Jste v práci spokojená?

Ano, moc. Je pro mě dobré, že tu mohu znakovat a respektují mě. A nejsou tu žádné bariéry. Neumím si představit tuhle práci v jiné firmě – nerespektovali by, že špatně slyším. Řekli by: „*To je tvůj problém!*“ Opravdu jsem v práci moc ráda a mám suprový tým – kolegyně konzultantky i vedoucí. Momentálně je nás 6 konzultantek a já jsem tam jediná neslyšící.

Baví vás to, co děláte?

Ano. Každý den je něco. Hledání práce je sice běh na dlouho trať, ale i tak. Mým cílem je klientovi pomoci a podpořit ho, aby se v práci a v životě cítil dobře – a ne někde odstrčený, bezmocný. Já tohle dobře znám – kvůli mojí mámě. Hodně jí pomáhám, vím, jak se cítí a dovedu se vcítit i do toho, co prožívají ostatní neslyšící klienti. Třeba za covidu, když všichni používali respirátory, byli neslyšící lidé úplně nešťastní.

Měla jste někdy v životě pocit, že kvůli tomu, že nedoslýcháte, nemáte stejné šance jako ostatní? Třeba ve škole, u přijímaček, na pohovoru, v běžných životních situacích?

V té zdravotnické škole pro slyšící, kam jsem chodila. Měla jsem asi 30 spolužáků a bylo to úplně jiné než na základce nebo na škole pro maséry, kde nás bylo 7.

Jana s maminkou

V téhle pro mě nové životní etapě jsem se moc dobře necítila. Ptali se mě, proč tak divně mluvím, jestli jsem ze Slovenska. Učitelé mi na praxích říkali, že tam nemůžu být, když neslyším signalizaci konce měření tlaku. A měřit palpačně 30 pacientů? To trvá strašně dlouho. Musela jsem odejít na jiný obor. Na ošetrovatelství už žádná měření nebyla, jen klasická péče o pacienty v domově důchodců, pooperační péče, ranní a večerní hygiena, krmení apod. To mě velmi bavilo a naučila jsem se spoustu nových věcí. Rozvinula jsem svoji empatii a poznala také problémy seniorů, to, jak se cítí osamělí. Spojovalo nás i to, že mnozí z nich špatně slyší. I masérství byl pro mě velký pokrok. Když jsem byla na přijímacích zkouškách, dávali mi takový ručník, abych na něm dělala vlnky rukama. Začala jsem – a oni se mě hned ptali: „*Co je? Ty děláš něco rukama?*“ Řekla jsem jim, že špatně slyším a komunikuji znakovým jazykem. A oni mi řekli: „*Tak to je skvělé, to je výboda! Hned tě bereme.*“ (smích) Zde dokonce dávali přednost handicapovaným studentům, třeba nevidomým nebo mně, se sluchovým postižením, protože věděli, že máme větší cit pro tělo.

Co byste poradila lidem se ztrátou sluchu, kteří nemohou sehnat práci nebo jsou v ní nespokojení?

Chtěla bych jim říct, ať se nebojí říct si o pomoc. Neslyšící, nedoslýchaví, ohluchlí lidé, ti všichni k nám do Tichého světa mohou přijít a my, konzultantky, jim pomůžeme. Nebudou na to sami. Mohou k nám přijít i neslyšící senioři, kteří se cítí osamělí. Společně to nějak zvládneme. Senioři už jsou většinou v důchodu, takže nehledají práci, ale spíš nějakou aktivitu. Najdeme ji pro ně – třeba setkání v klubu, kurzy angličtiny, kurzy psaní na počítači nebo i turistický výlet, pokud mohou chodit, aby jejich mozek pořád pracoval.

Připravila Lucie Křestanová,
šéfredaktorka magazínu Dětský sluch
Fotografie archiv Jany Tučkové

V KOMUNIKACI MOHOU DÍTĚTI SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM POMOCT ZNAKY, ASISTENT A LOGOPEDIE

PANÍ ŽANETA KASTLOVÁ MÁ S MANŽELEM DVA SYNY. DEVÍTILETÝ VIKI JE SLYŠÍCÍ A ŠESTILETÝ RÍŠA NESLYŠÍCÍ. V ROZHOVORU MI SDĚLILA, CO BYLO PRO RÍŠU JINÉ TÍM, ŽE NESLYŠÍ. ZAČÁTKY KOMUNIKACE BYLY TĚŽKÉ, ALE SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM A RANÁ PÉČE CENTRA PRO DĚTSKÝ SLUCH TAMDAM PODLE MAMINKY HODNĚ POMOHLY. ABY MĚL RÍŠA MOŽNOST ZAPOJIT SE DO AKTIVIT V MAINSTREAMOVÉ ŠKOLCE JAKO OSTATNÍ SLYŠÍCÍ DĚTI, BYLA MU OD ZAČÁTKU K DISPOZICI ASISTENTKA A JEDNOU TÝDNĚ PRACOVNICE SPC. DOTKLY JSME SE I TOHO, CO SE OD RÍŠI MŮŽE NAUČIT JEHO SLYŠÍCÍ OKOLÍ: ZPOMALIT, USPOŘÁDAT SI MYŠLENKY A JASNĚ JE FORMULOVAT.

Paní Kastlová, povězte mi prosím něco o svém synovi Ríšovi...

Ríšovi bylo nedávno 6 let. Má staršího bratra Vikiho, kterému je 9 let. Ríša má rád prakticky všechno. S manželem si říkáme, že usměvavější a veselejší dítě snad neznáme (*smích*). Rád si hraje se stavebnicemi, auty, jezdí na koloběžce a plave v bazénu. Není asi nic, co by ho vyloženě nebavilo a řekl by, že to nechce dělat. Když dostane jakoukoliv hračku, má z ní obrovskou radost. Hračky si dost brání, aby mu je někdo nerozbil, a je plačtivý, když se s nimi něco stane. Je to tím, že si hraček hrozně váží.

Zažila jste někdy situaci, kdy bylo Ríšovi něco upřeno nebo znemožněno kvůli tomu, že neslyší?

Nesetkali jsme se myslím s tím, že by byl něčím vyloženě omezen. Dlouho jsme nevěděli, že neslyší, takže nás ani nenapadlo, že by mu mohlo být něco upřeno a ani teď si to nemyslím. Když mu bylo něco přes dva roky, zjistili jsme, že neslyší. Nosil sluchadla a následně byl implantovaný. Báli jsme se nástupu do školky – zda bude moct komunikovat s ostatními dětmi a učitelkami. Ale měli jsme na školku štěstí a nebyl žádný problém. Učitelky si samy o sluchovém postižení zjišťovaly informace, naučily se některé znaky a měly jsme k tomu několik schůzek. Starší syn chodil do školky, kterou máme kousek od domu, ale tam

jsme rovnou odhadli, že by to pro Ríšu nešlo, nepracovali by tam s ním. Takže sice nás mrzelo, že musíme dojíždět dále, ale vyplatilo se to.

Co podle vás pomohlo jeho hladkému nástupu do školky?

Zašli jsme za paní ředitelkou, vysvětlili jí, že Ríša neslyší, a ona řekla, že ho přijmou, i když není ze stejného města. Nejdřív měl jít do speciální třídy, ale tam jsou děti s pohybovým a mentálním handicapem. Tam jsme usoudili, že Ríša nepatří. Hodně pomohlo, že má ve třídě paní učitelku, která se věnuje logopedii a Ríšu každý den individuálně vyučuje. Doma s ním také procvičujeme logopedii. Nastoupil do školky až po implantaci asi ve 3,5 letech. Od začátku má asistentku, která mu nejprve pomáhala s komunikací pomocí znaků. Postupně Ríša přešel k mluvení a od znaků úplně upustil. Minulý rok už dělal vše jako ostatní předškoláci. Ve školce se také byla podívat naše poradkyně rané péče Bětko Osmančíková.

Vysvětlil někdo dětem ve školce, proč má Ríša implantáty a co potřebuje?

Paní učitelky to dětem vysvětlily. Všechny děti byly od začátku na Ríšu moc hodné. Když mu ouško, jak implantátu říkáme, spadlo, hned ho přinesly paní učitelce. Ríša má ve školce už dva roky nejlepšího kamaráda.

Zmínila jste znaky...

Ano, Ríša i my s manželem a Vikim jsme se rovnou začali učit znaky, abychom se dorozuměli. Hned, jak jsme to zjistili, kontaktovali jsme ranou péči Tamtamu. Ta nám pomohla od začátku a nejvíc. Já už jsem totiž něco o sluchovém postižení slyšela a věděla jsem, kam se obrátit. Stáhli jsme si aplikaci *Znakujte s Tamtmem*. I Vikiho znaky bavily, byl v tom věku ještě takový hravý a znaky pro něj byly sranda. Ptali jsme se Bětky na další znaky. Hodně už jsme ale od té doby zapomněli, protože je teď nepotřebujeme používat. Jen když se Ríša koupe nebo si sundá ouška před spaním, tak ještě znakujeme. Když jde Ríša spát ve školce, paní asistentka mu dá baterky do pouzdra a nic víc není potřeba.

když přijdu domů ke svým dětem, dělám vlastně stejnou práci – s Ríšou ještě navíc procvičujeme atd. Uvažovali jsme o odkladu, ale nakonec jsme se s učitelkami shodly, že není potřeba. Bohužel na škole není žádné jiné neslyšící dítě a ani v okolí o žádném nevíme. Ríšův dětský lékař mi říkal, že se za celou kariéru nesetkal s jediným neslyšícím dítětem.

Jak je to s přístupností dětských akcí? Setkala jste se s nějakým přizpůsobením?

V žádném případě. V okolí se nikdo s nikým neslyšícím nesetkal. Akce pro neslyšící děti u nás žádné nejsou. Třeba na maškarním plese, když se každé dítě mělo představit, Ríša nemohl v hluku rozumět a bylo potřeba, abych k němu šla, vysvětlila mu, co se říká, a představila ho.

Využili jste i pomoc speciálně pedagogického centra?

Ano, dvakrát jsme byli na vstupním vyšetření v SPC Demosthenes v Ústí nad Labem. Pracovnice SPC nám dala zprávu a následně 1,5 roku dojížděla každý týden za Ríšou do školky a cvičila tam s ním slovní zásobu. Učitelkám pak přišlo, že má na Ríšu velké nároky. Bylo to na něj moc a už ho to nebavilo. Nakonec se domluvily, že to převezmou. Teď se mu věnuje paní učitelka zaměřená na logopedii. Na to, že bydlíme na malinkém městě, ve Velkém Šenově ve Šluknovském výběžku, jsme ale z SPC dostali skvělou péči! Na začátku to Ríšovi hodně pomohlo.

Máte už vybranou nějakou školu?

Ano, přímo u nás v městěčku, takže už odpadne dojíždění. Ríša nastoupí v září. Já na této škole pracuji jako asistentka pedagoga na druhém stupni. Někdy mi přijde, že

Nedá se to srovnat se slyšícím dítětem, na které můžete zakřičet z délky 15 metrů. K Ríšovi vždy musíme dojít. Dřív jsme ho také nebrali do kina, protože pohádkám nerozuměl. Pohádky pro neslyšící jsme nezkoušeli, ale teď poprvé už v kině vydržel asi tři čtvrtě běžné pohádky.

Vídá se Ríša s někým neslyšícím nebo viděl někdy někoho neslyšícího?

Nebyli jsme nikdy na setkání s rodinou, která by měla neslyšící dítě. Nedávno viděl v televizi někoho neslyšícího a říkal: „*Hele, taky má ouška jako já!*“ Moje mamka má taky sluchadla, až teď ve starším věku, protože celý život pracovala v hlučném prostředí. Z Tamtamu nám chodily pozvánky na akce pro neslyšící děti, ale bylo to v týdnu a pro nás daleko, v Ústí nad Labem. A vlastně jsme to ani nevyhledávali, neměli jsme potřebu.

Vidíte v Ríšově budoucnosti nějaké možné překážky, na které se bude třeba připravit?

Myslím, že ve škole bude rozdíl oproti školce. Ríša už tam na vše bude víc sám. Zatím nevím, zda bude mít asistentku, ale snad ano. Ale věříme, že vše bude dobře pokračovat jako ve školce. Viki je tam ve třetí třídě a víme, že se učí pomocí hry a postupují pomalu. Ríša už zná skoro všechna písmenka a myslím si, že mu půjde i čtení. Doufám, že si tam také najde kamarády.

Napadá vás ještě něco k tématu rovných šancí pro neslyšící děti?

Ríša podle mě nikdy nevnímal, že by byl vývojově jinde kvůli sluchu a že by měl v životě nějaké jiné šance například v komunikaci s okolím. Strach jsme měli spíš my, on neměl ani nemá. Jak mluví a rozumí slyšící děti, s tím se to nedá srovnat. Výhodou ale je, že Ríša se umí ozvat a zeptat se, co neslyšel a co nechápe. Má obrovský zájem o komunikaci. Poradkyně Bětko nás naučila, jak s Ríšou komunikovat a následně se to naučily učitelky ve škole. Nyní se to budou muset naučit i učitelky ve škole. My už jsme zvyklí jasně artikulovat a mluvit pomalu, výstižně. Jakmile se to člověk naučí, už to není problém. Když ale přijde třeba nějaká moje kamarádka, co je zvyklá rychle mluvit, že je to rychlé i na mě, vidím, že Ríša nerozumí. Řeknu jí: „Prosím tě, řekni to ještě jednou pomalu a jasně.“ A pak už to jde.

Říkám si, že i pro slyšící lidi může být přínosné se zpomalit, zklidnit a přemýšlet nad formulací svých myšlenek.

Přesně. Když se bavím s manželem o nějaké složitějším tématu, které by nepochopilo ani 15leté slyšící dítě, Ríša

hned chce vědět, o čem mluvíme, a vše vysvětlit. A já musím přemýšlet nad tím, jak to podat, aby to pochopil a nahradit slova, která ještě nezná. Lidi si někdy nedovedou představit, co to obnáší neslyšet a komunikovat s neslyšícím. Začátky byly těžké, když jsem nevěděla, co se s Ríšou děje, co potřebuje a on zase nerozuměl, co se mu snažím sdělit já. Okolí to vysvětluju, ale nejlepší je představit si to na příkladu: například švagrová má dvouleté dítě a já jí říkám, aby si představila, že ještě další rok by neslyšelo a následně by teprve muselo vše začít dohánět.

Jaké byly reakce okolí na to, že Ríša neslyší?

Pro nás to byl šok a pro ně taky. Sami jsme byli v neznámu a museli jsme se naučit, co dělat – nic jiného nám nezbyvalo, když jsme s ním chtěli komunikovat. Babičky se ze začátku bály a chtěly hlídat jen Vikiho. Měly strach, že když bude Ríša brečet, nebudou vědět proč. Vysvětlili jsme jim, že se komunikaci naučí právě tím, že s ním budou trávit čas. I když neznakovaly, zvykly si s Ríšou na sebe a dokážou spolu komunikovat.

Připravila Mgr. Lucie Brandtlová,
publicistka Informačního centra
rodičů a přátel sluchově postižených
Fotografie archiv rodiny

V TÝMU NEJDE O TO, JAK KDO SLYŠÍ, ALE JAK SI ROZUMÍME

DIVERZITA NA PRACOVÍŠTI JE JEDNÍM Z KLÍČOVÝCH TÉMAT MODERNÍHO MANAGEMENTU. PŘESTO STÁLE EXISTUJÍ SKUPINY LIDÍ, PRO KTERÉ MŮŽE BÝT VSTUP NA TRH PRÁCE NÁROČNĚJŠÍ. MOHOU K NIM PATŘIT I LIDÉ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM. PŘEDSUDKY, OBAVY Z KOMUNIKAČNÍCH BARIÉR ČI NEDOSTATEK ZKUŠENOSTÍ MOHOU VÉST K TOMU, ŽE ZAMĚSTNAVATELÉ VÁHAJÍ S JEJICH PŘIJETÍM. PRAXE V NAŠÍ ORGANIZACI UKAZUJE, ŽE S VHODNÝM PŘÍSTUPEM A DROBNÝMI ÚPRAVAMI PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ JSOU TITO KOLEGOVÉ NEOCENITELNOU SOUČÁSTÍ TÝMU. JAK TAKOVÁ SPOLUPRÁCE FUNGUJE, JAKÉ JSOU VÝZVY I PŘÍNOSY ZAMĚSTNÁVÁNÍ NESLYŠÍCÍCH A NEDOSLYCHAVÝCH LIDÍ, O TOM JSEM HOVOŘILA SE SVOU KOLEGYNÍ LUCIÍ HANZÍKOVOU, VEDOUcí SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍCH SLUŽEB PRO RODINY S DĚTMI.

Jaké profese ve tvém týmu zastávají zaměstnanci se sluchovým postižením?

Klíčové. Kolegyně jsou v přímém kontaktu s klienty, s naší cílovou skupinou. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (SAS) v Tamtamu mají tři pracoviště. Dvě z nich vedou kolegyně, které samy mají sluchovou vadu. Dále u nás pracují kolegyně na pozicích sociálních pracovníc a speciálních pedagožek. A jsme ve spolupráci i s kolegyní, která vede podpůrné rodičovské skupiny a pracuje individuálně s konkrétními rodinami. Můžu tedy říct, že v SAS zastávají kolegyně se sluchovým postižením široké spektrum pozic. Všechny, včetně zmiňovaných vedoucích pracovišť, mají klientskou práci. V ní hraje důležitou roli to, že mají zkušenost se sluchovým postižením a mohou ji předávat rodinám.

S jakými výzvami se setkáváš při začleňování osob se sluchovým postižením do kolektivu?

Nevím, jestli bych řekla, že jsou to výzvy. Spíš je to hodně o tom, jak se s daným člověkem potkáme v očekáváních, jak se domluvíme, jaké si nastavíme podmínky. Pro mě tam možná vždy vyvstává trochu obava, zda budu schopna dostat naši dohodu a vytvořit danému zaměstnanci optimální pracovní podmínky, protože mě mohou limitovat prostorové nebo třeba finanční možnosti. Na druhou stranu jsem to měla snazší v tom, že sama jsem před časem nastoupila do prostředí, kde už byli zaměstnanci se sluchovým postižením běžnou součástí týmu. Takže od začátku mého působení v Tamtamu to pro mě bylo samozřejmostí.

Jakým způsobem přizpůsobuješ pracovní prostředí potřebám těchto zaměstnanců?

Už při výběrovém řízení mluvíme se zájemci o tom, jaké pracovní podmínky jim můžeme nabídnout. A zda budou pro ně vyhovující. Běžně začínáme třeba u pracovního stolu – kam a jak ho můžeme postavit. Mluvíme o tom, jak se budeme setkávat, zda osobně, nebo online. Důležitý je i rozsah sluchového postižení u potenciální kolegyně či kolegy, a to v kontextu toho, co potřebuje a na co je zvyklá/ý. Vždy si musíme jít v očekáváních vzájemně naproti, aby ani na jedné straně nemuselo nastat nucené permanentní dotazování, které není příjemné nikomu. My slyšící si musíme zvědomovat, že tu situaci nebo zkušenost nemáme a nežijeme, proto si ji mnohdy neumíme představit. Například při online schůzkách myslet na to, že během videohovoru nemohu sdílet materiály, protože kolegyně potřebují vidět na mluvčího nebo sledují online přepis, a nemohou zároveň hledět na jiné materiály.

Mgr. Lucie Hanzíková

vystudovala obor pedagogika se zaměřením na sociální pedagogiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Pracovala jako manažerka sociálních služeb, sociální pracovníce, koordinátorka projektů a lektorka akreditovaného vzdělávání.

V Tamtamu už 7. rokem vede Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Stará se o koncepci a kvalitu sociální služby, připravuje metodu sociální služby, poskytuje konzultace k práci s klientem sociální služby a náměty pro sociální službu.

Využíváte tlumočníky, asistivní technologie či jiné pomůcky, které vám pomáhají ve společné práci?

Ano. Tam, kde je to potřeba, využíváme služby tlumočnicků českého znakového jazyka nebo simultánní přepis. Záleží vždy na situaci. Například během celodenního kurzu by pro kolegyně rozhodně nebylo reálné v kuse odezírat. Na interních poradách pomáhají zaměstnankyně z našich vlastních řad, které informace přepisují. Vždy je to na dohodu. Je v pořádku, když někdo z týmu řekne: „Potřebuji sedět jinde“, „potřebuji něco zopakovat“, „mluvíte moc rychle“, „mluví vás hodně najeďnou“. Netroufnu si říct, že děláme všechno, co můžeme, a všechno správně. Prostě se to učíme, jak se říká – za pochodu. Důležité je, abychom všichni mysleli na to, že jsme tým, jehož součástí jsou lidé se sluchovým postižením. A že se chceme vzájemně domluvit na tom, co jeden od druhého potřebujeme.

Jak se zaměstnávání lidí se sluchovým postižením odráží v atmosféře a kultuře tvého týmu?

Kolegyně se sluchovým postižením mají vlastní prožitek s tím, co řeší i naši klienti. Mají znalost surdopedie skrze vlastní zkušenosti. Znalí lékařské prostředí a vše, co k problémům se sluchem patří. Pro tým, v němž pracují, tak mohou být mentorkami a zprostředkovatelkami informací a pocitů, které vám nepředá školitel, ani literatura. Obrovská autentičnost je zásadní při práci s klientskými rodinami. Věrohodnost informací, které rodičům předávají – a díky nim i ostatní kolegyně – má o to větší váhu.

Vede spolupráce neslyšících a slyšících kolegů ke zlepšení procesů nebo inovacím v týmu?

Rodiny, které k nám docházejí, se v průběhu let proměňují. Nepracujeme jen s dětmi se sluchovou vadou, ale také s dětmi s kombinovaným postižením. Rodiny se také někdy nacházejí v těžké situaci – vztahové či finanční. Vlastní zkušenost s postižením může hrát důležitou roli ve vyhodnocení toho, co řešit jako první, co později. Tedy v jakési prioritizaci problémů, které v danou chvíli rodina řeší. Mohou také dobře předat zkušenosti v tom, co může způsobit, když s dítětem se sluchovou vadou nějakou situaci dospělí nekomunikují, podcení ji, protože jim aktuálně nepřijde důležitá. Je to vlastně jiný úhel pohledu. A samozřejmě jde o inovace v technologiích, které kolegyně se sluchovou vadou i kvůli sobě sledují. Mohou lépe vyhodnotit, zda budou mít pro naši práci a pro naše rodiny přínos.

Setkala ses s tím, že by ostatní zaměstnanci měli obavy nebo předsudky ohledně začlenění kolegů se sluchovým postižením?

Ne, s předsudky jsem se nesetkala. Spíše je to běžná obava, když nastupuje do týmu nový člověk, jestli zapadne, jestli mu budou vyhovovat podmínky, které tu máme nastavené, jak se u nás bude cítit a podobně. Tedy obavy, které zná každý zaměstnavatel, a pocity uvnitř kolektivu, kam přichází někdo nový. V tomhle, myslím, sluchové postižení nehraje žádnou roli.

A co předsudky či mýty o zaměstnávání osob se sluchovým postižením?

Tady v Tamtamu, v organizaci, která se věnuje lidem se sluchovým postižením, jsem se s tím nesetkala. Ale obecně, ze své dřívější praxe i ze zkušeností lidí v mém okolí musím říct, že takové předsudky existují. Nejčastěji jde o zažité mýty, že lidé s postižením – jakýmkoliv – nemají

dobré pracovní návyky, nezvládají svou práci, je složitější jim práci zadávat a vysvětlovat, zkrátka že se hůře přizpůsobují pracovním podmínkám. A pak také, že je nutné pro ně hodně upravovat pracovní prostředí. Moje zkušenosti jsou jiné.

Je nábor zaměstnanců se sluchovým postižením něčím specifický?

Netroufám si to nějak zobecňovat, protože tolik zkušeností s náborem zaměstnanců zase nemám. Nicméně, klíčová mi vždy přijde komunikace a ochota se vzájemně domluvit. Měla jsem to štěstí, že když se do výběrového řízení přihlásil zájemce se sluchovým postižením, vždy jsme byli schopni se rychle domluvit, jaký je primární jazyk, kterým budeme komunikovat. V rámci jednoho pohovoru jsme měli i tlumočníka. Je tedy třeba výběrové řízení uzpůsobit komunikačně, ale jinak se absolutně neliší od jakéhokoli jiného. Zájemce dostává stejné otázky a příležitosti se představit. Za sebe mohu říci, že jsem ráda za svůj „namixovaný“ tým (*úsměv*). Vidím v tom obrovskou devizu. Tak, jak se v něm doplňují znalosti a praxe jednotlivých profesí, sociálních pracovníků, speciálních pedagožek či terapeutek, tak se v něm skvěle mísí zkušenosti slyšících a neslyšících lidí. Troufám si říct, že jsem se nikdy nesetkala s tím, že by to někomu v tom týmu přišlo jiné, zvláštní. Naopak to všichni vítáme.

*Připravila Mgr. Radana Ardeltová,
koordinátorka komunikace CDS Tamtam
Fotografie archiv Sociálně aktivizačních služeb
pro rodiny s dětmi CDS Tamtam*

ANKETA

DĚTI SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM V KOLEKTIVU. JAKÉ PŘEKÁŽKY MUSEJÍ PŘEKONÁVAT?

ZEPTALI JSME SE JEJICH RODIČŮ

Děti se sluchovým postižením se v životě setkávají s mnoha situacemi, které mohou být pro jejich vrstevníky samozřejmé, ale pro ně znamenají výzvu. Komunikace, porozumění pokynům, zapojení do společných aktivit – to vše může být náročnější, pokud okolí nemá dostatečné povědomí o jejich potřebách. Abychom lépe pochopili, s čím se děti i jejich rodiny potýkají, oslovili jsme rodiče a požádali je, aby se s námi podělili o své zkušenosti. Z odpovědí vyplynulo, že děti se sluchovým postižením mohou v různých prostředích narážet na nepochopení, nevstřícnost či neochotu přizpůsobit jim prostředí a komunikaci. Často nejde o úmyslnou bariéru, ale o neinformovanost a nedostatek empatie ze strany učitelů, trenérů nebo spolužáků. V tomto článku přinášíme přehled nejčastějších problémů, se kterými se děti a jejich rodiče setkávají, a zároveň nabízíme praktické tipy a doporučení, jak jim můžeme společně pomoci.

NAŠI RESPONDENTI

Polovina dětí, jejichž rodiče vyplnili náš dotazník, je neslyšících nebo má těžkou ztrátu sluchu. Druhá polovina má střední ztrátu sluchu. Téměř 86 % dětí má sluch kompenzovaný sluchadly, 14 % dětí užívá kochleární implantát. Do situace, která byla pro ně velmi nekomfortní, se děti nejčastěji dostaly ve věku 3–6 let (50 %). V kategorii 7–10 let se s ní setkala 22 % dětí, mezi 11–15 lety pak 21 % dětí. 7 % dětí ji zažilo ve věku 16 let a více. 43 % dětí se často setkala s nepochopením či nevstřícností pramenících z jejich sluchového postižení. Zbylé děti jen zřídka, případně jednou.

V jakém prostředí k tomu nejčastěji docházelo?

Rodiče mohli u této otázky označit více odpovědí: Nejčastěji (42 %) byl zmiňovaným místem dětský kolektiv během volnočasových aktivit, např. hřiště či herna. Následovaly

sportovní kluby a zájmové kroužky (33 %) a škola či školka (32 %).

Zajímavé je, že ve školských zařízeních, podle odpovědí rodičů, většinou nedocházelo k nevstřícnosti ze strany spolužáků, ale mnohem častěji ze strany pedagogů. S nepochopením se dále děti setkaly u lékařů, během akcí určených veřejnosti či v kontaktu se širší rodinou.

O jaký typ situací šlo a jak rodiče situaci řešili?

Rodiče mohli opět vybrat více odpovědí a sestavili toto pořadí: nepřihlednutí k potřebě delšího času na reakci nebo práci (58 %), nepříznivost technických podmínek, například nedostatečné ozvučení, špatná akustika, nepřehledné prostředí (50 %), posměch, zesměšňování nebo šikana od spolužáků či vrstevníků (42 %), neochota pedagogů, trenérů či vedoucích přizpůsobit komunikaci (33 %), izolace dítěte od kolektivu, například nebylo přizváno k aktivitám, hrám nebo diskuzím (25 %), nižší očekávání od dítěte kvůli jeho postižení, například předpoklad, že nezvládne určitý úkol (17 %), ignorování potřeb dítěte, například absence tlumočníka znakového jazyka či vizuálních materiálů (9 %), nepřijetí do sportovního, zájmového či volnočasového kroužku (8 %).

Nejčastěji se rodiče ke sjednání nápravy či úpravu podmínek pro dítě obrátili přímo na pedagoga, trenéra či vedoucího zájmového kroužku (ve 34 %). Stejně procento z nich muselo hledat nápravu u vyšší instance, tedy u vedení školy, sportovního klubu nebo zájmové organizace. Celkem 38 % rodičů požádalo o pomoc odborníka, například pracovníka speciálně pedagogického centra, speciálního pedagoga ve škole či psychologa, nebo se obrátilo o radu na organizace pro sluchově postižené.

Pro některé děti bylo dostačující, když jim rodiče zajistili pomůcky k usnadnění komunikace. Jiným pomohlo, když si rodiče napřímo promluvili s ostatními spolužáky a jejich rodinami. Čtvrtina rodičů šla cestou změny prostředí. Vybrali jiný klub či kroužek nebo místo běžné mateřské školy dítě umístili do školy, kde více respektují děti se specifickými potřebami.

Odkud přišla pomoc?

Nejčastěji (42 %) rodiče situaci řešili sami. Následovali odborníci a organizace pro osoby se sluchovým postižením. Pro řadu rodičů byla oporou rodina a přátelé. Těší nás, že 17 % rodičů získalo pomocnou ruku v poradkyních rané péče Tamtamu. U 33 % rodin se situace vyřešila ke spokojenosti dítěte. K částečné nápravě došlo u 42 % dětí. U 25 % dětí nepříznivé okolnosti trvají a řeší se. Celkově NE se v odpovědích neobjevilo.

OSVĚTA A ZASE OSVĚTA

Co by podle rodičů pomohlo, aby se děti se sluchovým postižením cítily v kolektivu lépe a byly lépe přijímány? Všichni se shodli na osvětě – pedagogů, rodičů i dětí. Větší informovanost veřejnosti o vadách sluchu a kompenzačních pomůckách by přinesla ohleduplnost, porozumění a přizpůsobení komunikace. Všichni by si měli uvědomit, že některé děti hůře slyší a je třeba se tomu přizpůsobit, ale to neznamená, že jsou „jiné“. I ony chtějí patřit do party, chtějí se učit, bavit či sportovat se svými vrstevníky. V mnoha kolektivech to jde a není důvod, proč by to nemělo jít všude. Jen se musí chtít.

ŘEŠIT, DISKUTOVAT, VYKOMUNIKOVAT

Tak shrnul jeden rodič doporučení pro ostatní. Respondenti ankety také navrhli dobře zvážit výběr školky, školy, sportovních i zájmových kroužků a předem informovat jejich zástupce o potřebách dítěte. A pokud už k nestandardní situaci dojde, radí nepodcenit ji a řešit ji včas. Nebát se a za své dítě bojovat! I když to někdy může znamenat odchod. Ne útek, ale cestu tam, kde mají lepší a vstřícnější přístup.

Připravila Mgr. Radana Ardeltová,
koordinátorka komunikace CDS Tamtam
Fotografie Canva.com

TLAK NA VOLBU JEDNOHO KOMUNIKAČNÍHO PROSTŘEDKU NA ÚKOR OSTATNÍCH BY MOHL BÝT TAKÉ POVAŽOVÁN ZA DISKRIMINACI

DOSTUPNOST SLUŽEB A PRÁVA NESLYŠÍCÍCH VE ŠVÉDSKU OČIMA OTCE NESLYŠÍCÍHO SYNA DANIELA, ŘEDITELE LIDOVÉ VYSOKÉ ŠKOLY A ČLENA ŠVÉDSKÉ NÁRODNÍ ASOCIACE NESLYŠÍCÍCH DĚTÍ A DĚTÍ SE SLUCHOVÝM A/NEBO JAZYKOVÝM POSTIŽENÍM, DHB.

DANIEL LAKSO TESÁK JE ŘEDITEL ŠVÉDSKÉ VYSOKÉ ŠKOLY PRO DOSPĚLÉ. S MANŽELKOU ELENOU, KTERÁ POCHÁZÍ ZE SLOVENSKA, MAJÍ DVA SYNY. EDVARD (26 LET) JE SLYŠÍCÍ A NELSON (19 LET) NESLYŠÍCÍ. DANIEL A ELENA JSOU KROMĚ SVÝCH OBČANSKÝCH ZAMĚSTNÁNÍ AKTIVNÍ VE ZMÍNĚNÉ ORGANIZACI DHB: DANIEL JAKO ČLEN CELOSTÁTNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU A ELENA JE PŘEDSEDKYNÍ REGIONÁLNÍ POBOČKY DHB ZÁPAD. DANIEL REPREZENTUJE ŠVÉDSKOU ASOCIACI V EVROPSKÉ FEDERACI RODIČŮ DĚTÍ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM FEPEDA, ODKUD SE ZNÁME. RODINA LAKSO TESÁKOVÝCH JE MULTILINGVNÍ: DOMA POUŽÍVAJÍ ŠVÉDŠTINU, ŠVÉDSKÝ ZNAKOVÝ JAZYK A SLOVENŠTINU. S DANIELEM JSME MLUVILI O ROVNÝCH PŘÍLEŽITOSTECH VE ŠVÉDSKU A JAKÉ MÁ V TÉTO OBLASTI ZKUŠENOSTI JAKOŽTO RODIČ NESLYŠÍCÍHO NELSONA.

Danieli, jaké právní ošetření rovných příležitostí pro neslyšící existuje ve Švédsku?

Ve švédské ústavě je zakotveno, že nikdo nesmí být diskriminován a každý další zákon je podřízený ústavě. Existují i konkrétní zákony o právech osob s postižením, včetně neslyšících a nedoslýchavých lidí. Máme také ombudsmana zaměřeného na diskriminaci. Na tuto instituci se mohou obracet lidé, kteří vnímají, že byli diskriminováni a získají zdarma právní poradenství. Problém je, že instituce nedostává dostatek financí, a tudíž se nemůže věnovat všem osobám, které se na ni obrací. Ombudsman může zasáhnout a být prostředníkem mezi osobou, která byla diskriminována, a druhou stranou. Může se jednat o školu, zaměstnavatele apod. Zaměstnavatelé by neměli nepřijmout uchazeče o zaměstnání jen proto, že je neslyšící, protože už existuje mnoho způsobů přizpůsobení, technologické vymoženosti apod. Nicméně stále se to děje. Případy, kdy k diskriminaci došlo ze strany státu, úřadu místní samosprávy atd., tedy ze strany státních orgánů a institucí, se zabývá ombudsman spravedlnosti.

Jak se zákony projevují v praxi?

V zákonech jsou práva ošetřena dobře, ale v praxi se naráží na nedostatek financí a odbornosti. Ne všichni žáci a studenti mají stejné příležitosti studovat obor a školu, kterou si přejí. V Göteborgu vím o případech, kdy se rodiče neslyšících dětí obrátili na školní inspekci (Skolinspektionen), protože bylo jejich dětem upřeno právo navštěvovat konkrétní školu. Mnohokrát se ale najde řešení v předcházejících krocích tak, aby případ nemusel jít k soudu. Není také dostatek pedagogů a dalších odborníků, kteří umí znakový jazyk. Rodiny v odlehlějších oblastech mohou být nuceny se přestěhovat do větších měst, kde je větší dostupnost zdrojů. Financování služeb tlumočnicků znakových jazyků je nepostačující a každý region organizuje poskytování tlumočnických služeb dle svého. Neslyšící děti, které potřebují tlumočení znakového jazyka například na sportovní kroužek, dostávají přednost před dospělými neslyšícími, s výjimkou urgentních záležitostí.

Jaké postavení má švédský znakový jazyk v zákoně?

Co se týče švédského znakového jazyka, není zařazený k tzv. minoritním jazykům, které mají větší ochranu, ale mělo by tak s ním být zacházeno. Dle zákona by neslyšící

člověk měl mít možnost se učit znakový jazyk a studovat v něm. Rodiče neslyšících dětí měli donekonečna k dispozici jen 240 hodin kurzů znakového jazyka zdarma. Tento počet se nyní zvýšil o 100 hodin, také zásluhou DHB, která dlouhá léta na potřebu navýšení upozorňovala. Ale i tento objem stále nedostačuje, proto bude DHB v kampani za zvýšení počtu hodin pokračovat.

Jaké zkušenosti máš ty sám s dostupností vzdělání a služeb pro Nelsona?

Nelson ztratil sluch kolem jednoho roku zřejmě v důsledku nemoci. Žili jsme tehdy v Zambii a trvalo dlouho, než jsme si všimli, že neslyší, protože vydával zvuky a říkal některá slova. V Jihoafrické republice se zjistilo, že je potřeba podrobnější vyšetření sluchu. Vrátili jsme se do Švédska a Nelsonovi byly tři roky, když testy potvrdily, že neslyší. Nejdřív měl sluchadla, která nepomáhala. Má audiologickou neuropatii, takže bylo obtížné zhodnotit stav jeho sluchu, protože někdy slyšel lépe a někdy hůře. V téměř čtyřech letech dostal první kochleární implantát a v pěti a půl letech druhý. Od začátku jsme se začali všichni učit švédský znakový jazyk. Bydleli jsme v menším švédském městě, kde byla školka, ve které nikdo znakovat neuměl. Začal proto dvakrát týdně chodit do školky ve městě Jönköping, kde byla speciální školka pro neslyšící a nedoslýchavé děti. Líbilo se mu tam, a tak jsme se rozhodli, že se do Jönköpingu přestěhujeme, aby tam měl možnost chodit do školky každý den.

Jak to bylo s dostupností základní školy?

Opět jsme se kvůli ní přestěhovali, tentokrát do Göteborgu, kde byla základní škola pro neslyšící. S touto školou jsme ale nebyli moc spokojeni. Málo se tam znakovalo a curriculum bylo stejné jako na mainstreamové škole, což bylo pro syna těžké, má také ADHD. Po pár letech se rozhodl přestoupit do speciální školy pro neslyšící ve městě Vänersborg, které leží necelých 70 kilometrů od Göteborgu. Každý den tam dojížděl taxíkem a bylo skvělé, že tuto dopravu hradil úřad místní samosprávy. Prodloužil tam o jeden rok studium a potom se přestěhoval do Örebro, kde je několik středních škol pro neslyšících. Nyní je tam druhým rokem na internátní státní škole pro neslyšící.

Jak spolu komunikujete?

Nyní Nelson s námi rodiči a s bratrem jen mluví a nechce s námi znakovat až na výjimky, kdy si sundá vnější části implantátů. V Örebro si mohl vybrat mezi třídou pro nedoslýchavé, kde je více řeči, a třídou pro neslyšící, kde

se znakuje. A vybral si tu znakující. Myslím si, že jako svou mateřštinu vnímá švédský znakový jazyk.

Jak probíhalo a probíhá zajištění tlumočení pro Nelsona?

Dle zákona o speciální podpoře má každý, kdo spadá do cílové skupiny zákona, právo na podporu, kterou kvůli svému postižení potřebuje, aby mohl žít plnohodnotný život na stejném základě jako ostatní. Nelson miluje sport a chodil na řadu kroužků, kde bylo tlumočení potřeba. Často jsme ale dostali SMS zprávu, že není žádný tlumočnický dostupný a jedinou možností pak bylo, abychom se uvolnili z práce a šli tlumočit já nebo manželka. Když byl malý, zúčastňovali jsme se 3týdenního kurzu znakového jazyka ročně. Další kurzy by si člověk

musel hradit sám. Tento objem by mohl stačit na základní komunikaci, když je dítě malé, ale pokud dále chodí do speciální školy a učí se ve znakovém jazyce, bude jeho projev plynulý, ale vy jakožto jeho rodiče budete stále na základní úrovni. My jsme s manželkou navštěvovali ještě další kurzy znakového jazyka a jezdili na tábory zahrnující kurzy znakového jazyka od organizace DHB, kde jsme se později začali sami angažovat.

Je ještě nějaká další oblast, kde je podle tebe potřeba ošetřit rovné příležitosti a přístupnost?

Bylo by zapotřebí více zdrojů – finančních i lidských, aby bylo možné prosazovat rovné zacházení a stejné příležitosti pro všechny osoby a v plné míře. Zdravotní systém zajišťující jednotlivé regiony a jejich přístupy se mění. Například v Jönköpingu jsme museli platit za baterie do implantátů a v Göteborgu za ně neplatíme. Co se týče speciálních škol, v některých oblastech není na výběr a rodina je postavena před rozhodnutí, zda dítě přihlásit už od raného věku do internátní školy, nebo se přestěhovat do města, kde je k dispozici speciální škola.

Vnímáš, že je syn kvůli tomu, že neslyší, ve společnosti nějak znevýhodněn?

Někdy dochází k situacím, kdy si slyšící lidé neuvědomují, co neslyšící potřebují. Například sportovní tréninky různých kroužků odbyli žádost o tlumočení s tím, že Nelson žádné tlumočení nepotřebuje. Je to asi způsobeno také tím, že děti s kochleárním implantátem mluví, a proto je pro slyšící populaci těžké pochopit, že dítě neslyší stejně dobře jako mluví, případně že bez implantátu neslyší vůbec. Vznikaly také zajímavé situace například na ledním hokeji – tlumočníci nejsou povinni si nasadit brusle a být na ledě, takže někdy stáli za mantinelem a tlumočení nic moc nepřineslo. A chápu, že někdo ani nemusí umět

bruslit. Někteří si ale naopak nosili i vlastní brusle a byli velmi nápomocní. Je ale zapotřebí spolupráce všech včetně trenéra, který potřebuje myslet na to, jak je potřeba se například postavit v prostoru při poradě týmu. Myslím si, že pokud by Nelson chodil do mainstreamové školy, mohlo by více docházet k diskriminaci, ale tím, že chodil do školy s dalšími neslyšícími, kteří byli ve stejné situaci, nemám za sebe dojem, že by zažíval něco takto závažného.

Jaké syn zvažuje do budoucna povolání? Stojí mu v cestě nějaké překážky?

Přál by si stát se sportovním trenérem nebo pedagogem volného času, což odpovídá i jeho oboru zaměřenému na práci s dětmi a dospívajícími. Pokud by chtěl pracovat ve škole pro slyšící, mohly by ho čekat překážky, ale on si hodně přeje zaměřit se na neslyšící děti. A na školách pro neslyšící bude přínosem, že sám neslyší.

Jaké služby jsou ve Švédsku neslyšícím dětem a dospívajícím k dispozici, aby se mohli dále vzdělávat a následně si hledat práci?

Pokud má člověk zájem studovat vysokou školu, má právo na tlumočení a přepis. Existuje i jedna tzv. lidová vysoká škola pro neslyšící, která funguje jako nástavba, a jsou tam i obory, které odpovídají vysokoškolským. Při hledání práce je možné se obrátit na úřad práce, kde je pro osoby s postižením podpora větší. Úřady ale dostávají méně a méně financí, takže i nabídka pomoci je oproti minulosti menší. Švédsko momentálně investuje především do armády a dalších odvětví, která nesouvisejí se vzděláním a sociálními a zdravotními službami. Ale existují stále i pracovní místa, kde je mzda až z 80 % dotovaná státem.

Jaká je ve Švédsku dostupnost informací ze zpravodajství pro neslyšící?

Frekvence titulkování se hodně zlepšila, státní televize titulky mívají. Některé soukromé kanály také, ale často je vytváří AI, a tak nejsou kvalitní. Možná až selepší AI,lepší se i kvalita titulků. V rámci státní televize je i malé oddělení programů ve švédském znakovém jazyce – vysílají zprávy ve znakovém jazyce i zábavní program. Komunita neslyšících je malá, takže pokud neslyšící vystupuje v televizi, Nelson ho nebo ji většinou zná (*smích*).

Je v rámci rovných příležitostí ještě nějaká oblast, o které jsme zatím nemluvili?

Cením si spolupráce s FEPEDOU, protože můžeme spolupracovat napříč evropskými zeměmi, jako se to už děje třeba právě tímto rozhovorem. Přejde mi také zajímavé téma, že v rámci jednotlivých zemí, ale i v různých

organizacích v rámci jednoho státu mohou být rozporuplné přístupy a pohledy. Věřím, že rodiče i odborníci se snaží vždy dělat to nejlepší pro dítě, ale můžeme se lišit v názoru na to, co tím nejlepším je. Existují například krajní zastánci kochleárních implantátů, kteří ve Švédsku ovlivňují lékaře, aby říkali rodinám, ať se neučí znakový jazyk. Někteří pak opravdu důrazně varovali před znakováním s tím, že naruší vývoj řeči. Z mého pohledu tlak na volbu jednoho komunikačního prostředku na úkor ostatních by mohl být také považován za diskriminaci. Se zástupci zmíněného postoje jednáme a nabízíme jim protiargument, že bilingvální nebo multilingvální komunikace je naopak přínosem.

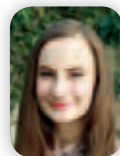
Dokládáme k tomu vědecké důkazy a zdůrazňujeme, že pokud kochleární implantáty nebudou mít u daného dítěte žádaný efekt, zůstane zcela bez jazyka. Naopak když se dítě naučí aspoň základy znakového jazyka, může na nich stavět, ať ve znakovém jazyce, nebo v mluvené řeči.

Co by sis do budoucna pro syna a další neslyšící přál?

Přál bych si méně předsudků – lidé se obecně bojí jakékoliv jinakosti. V případě neslyšících se bojí, jak se s nimi domluví. Neslyšící zaměstnanec v organizaci, kde jsou samí slyšící, se může cítit izolovaně. Přál bych si také větší dostupnost služeb a příležitostí pro neslyšící stejně jako pro kohokoli jiného. Myslím, že může pomoci technologický vývoj.

Připravila Mgr. Lucie Brandtlová,
publicistka Informačního centra
rodičů a přátel sluchově postižených
Fotografie archiv rodiny Lakso Tesákových

OSTROV PRO NESLYŠÍCÍ

ZELENÝ OSTROV JE PRÁDELNA S POBOČKAMI NA ZBRASLAVI A V DOBŘICHOVICÍCH, KDE NA CHRÁNĚNÝCH MÍSTECH PRACUJÍ LIDÉ S RŮZNÝMI ZDRAVOTNÍMI HANDICAPY. ZAMĚŠTNÁNÍ ZDE V SOUČASNÉ DOBĚ NACHÁZÍ DVĚ DESÍTKY LIDÍ, KTEŘÍ MAJÍ PŘEVÁŽNĚ ZDRAVOTNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ. MEZI NIMI JSOU I ČTYŘI NESLYŠÍCÍ ŽENY – JANA, ILONA, LUCIE A MONIKA, ZA KTERÝMI JSEM SE VYDALA DO PRÁDELNY NA ZBRASLAV. NĚKTERÉ ZDE PRACUJÍ UŽ DEVÁTÝM ROKEM. JEDNATELKA A MANAŽERKA SPOLEČNOSTI MGR. ILONA BEDRNOVÁ MĚ PROVEDLA VŠEMI PROSTORAMI A PŘIBLÍŽILA MI, CO OBNAŠÍ PROVOZOVAT PRÁDELNU JAKO SOCIÁLNÍ PODNIK.

Kdo jste byl někdy v prádelně, víte, že vzduch tam nebývá nic moc – vlhko a odér všelijaký. Ale tady na Zeleném ostrově to vonělo čistotou. Panoval tu až neuvěřitelný pořádek s ohledem na to, kolik oděvů a lůžkovin se v prostoru nacházelo.

Poprosila jsem paní manažerku, zda bych mohla na chvíli její neslyšící kolegyně vyrušit od práce, aby se mi mohly představit. Ten den byly v práci tři a ochotně mi odpověděly na pár otázek. Tlumočila nám jejich asistentka Katka Semerádová.

Bylo znát, že trojici se v prádelně daří dobře. Ačkoli je mezi nimi určitý věkový rozdíl, jsou tu spolu pohromadě a všechno to, co dělají, je baví – perou, žehlí, mandlují, skládají prádlo... Čtvrtým rokem tu pracuje Lucie Lišková, sedm let už je zde zaměstnaná Ilona Městková a 8,5 roku Monika Vološinová. Ta je ze všech pradelen nejmladší a pochází ze Slovenska. Do Prahy se přestěhovala po svatbě v roce 2014. „Moc se mi tady líbí. Svou práci mám ráda. Děláám všechno, ale ze všeho nejraději žehlím košile,“ vysvětlila mi s úsměvem a také mi vesele zapózovala při focení.

Do jejich kolektivu patří ještě služebně nejstarší Jana Tučková, která je vyučenou švadlenou, takže provádí i drobné opravy oděvů. V době mé návštěvy byla nemocná, a tak jsme se nepotkaly.

Prádelna se nachází na malebném místě u řeky v klidné obytné zóně Zbraslavi.

Jak mi paní Ilona prozradila, obyvatelé Zbraslavi už si na jejich služby zvykli, a tak asi polovinu zakázek tvoří soukromý sektor.

Pradleny (zleva) Ilona, Lucie a Monika, vzadu asistentka Katka

„Lidé z domácností sem nosí prádlo na mandlování, to je hodně oblíbené. No a z osobního oblečení jednoznačně převažují pánské košile. Tady i v Dobřichovicích... Když je muži nosí často, manželky raději využijí čas lépe než žeblením košil!“ podotýká lakonicky a seznamuje mě se zdejší praxí.

„Jinak pereme hodně pro mateřské školy, pro fyzioterapeutická zařízení, pro penziony. Nejsme velká prádelna, abychom mohli prát pro velké hotely, ale menší penziony krásně zvládáme, nebo i jiná menší ubytovací zařízení. Hlavní sezona nám začíná na jaře.“

ZELENÝ OSTROV POMOCI

Zelený ostrov vznikl v roce 2013 a autorkou myšlenky byla druhá jednatelka společnosti MUDr. Vladimíra Hejmová. Původně mělo jít o tzv. obslužnou firmu pro seniory. Tehdy se v Dobřichovicích stavělo bydlení pro seniory a firma měla být v přízemí a zajišťovat jim praní, dovoz jídla, nákupy apod. Ale stavba se zdržela, a tak vše dopadlo trochu jinak. Místo obslužné firmy vznikla prádelna Zelený ostrov, kde byli zaměstnáni neslyšící. „Rozvíjeli jsme se, firmě se dařilo, a proto po 2 letech vznikla další pobočka v Praze na Zbraslavi, kam jsme soustředili neslyšící zaměstnance,“ přibližuje chod firmy manažerka.

Městská část pomohla firmě grantem na rekonstrukci prostor bývalého zbraslavského sklenářství, který potřebám prádelny skvěle vyhovoval. Od jara 2022 tu zaměstnávají a podporují také několik žen uprchlých z Ukrajiny v rámci projektu Zelený ostrov pomoci. V Dobřichovicích pracují lidé, kteří mají nějaká psychická onemocnění nebo

diagnózy týkající se pohybového aparátu. Protože v prádelně převažují neslyšící pracovnice, přistoupili zaměstnavatelé k úpravám prostor tak, aby byl pro ženy co nejkomfortnější a bezbariérový.

„Všude tu jsou zrcadla, aby zaměstnanci viděli i za sebe. Máme tu světelný zvonek, který zvoní a zároveň bliká, aby věděli, že někdo přichází. Jsou tu nástěnky, kde je napsaný popis práce. Dříve jsme používali takový manuál, kde bylo vše nafocené, jak se má co dělat. Ale teď už to zaměstnanci nepotřebují. Tolik se nám tu lidé netočí, a když přijde někdo nový, a to už se hodně let nestalo, ostatní mu to vysvětlí a zaučí ho. Měli jsme tu i tři stáže pro neslyšící ženy, které pracovaly v jiných sociálních podnicích. A naši neslyšící je zaučovali,“ říká Ilona.

Manžerka a jednatelka Ilona Bedrnová

KOMUNIKACE

Všechny čtyři pradelny používají ke komunikaci znakový jazyk, zajímalo mě tedy, jak probíhá komunikace mezi nimi a zaměstnavateli?

„Máme tady paní Katku Semerádovou, která pracuje jako asistentka a znakuje. Zaměstnanci mohou využít i tablet, který máme od společnosti Tichý svět, a propojit se s tlumočnicemi na Tiché lince. Takže když je něco fakt nutné potřeba probrat, spojíme se s nimi. A v jednu dobu, kdy jsme měli nové stroje, jsme jejich tlumočnice potřebovaly poměrně často. Dodnes je žádáme o tlumočníky, dopředu domluvíme termíny a oni k nám jednou za měsíc jezdí. Přijedou vždy dva, slyšící i neslyšící tlumočník, který všechny věci ještě navíc dovysvětluje.“

S obecně prospěšnou společností Tichý svět prádelna pravidelně spolupracuje už od založení firmy. Všechny pracovnice, kromě Jany, která je tu od úplného začátku, získaly na základě doporučení Tichého světa.

VZTAHY

Uvědomuji si, že pro úspěšný chod firmy musí nejen hodně záležet na tom, jak vedení vychází se zaměstnanci, ale také, jak spolu vycházejí oni navzájem. Zajímá mě proto, jaké jsou zde vztahy na pracovišti. Ilona to komentuje slovy, že je to podle ní stejné jako v každém jiném pracovním kolektivu: „Někdo se víc kamarádí, někdo méně. A mám pochopení pro to, jak se asi neslyšící mohou běžně cítit ve společnosti slyšících. Když tu někdy zůstanu s neslyšícími ženami déle sama a ony se rozjedou ve znakovém jazyce, tak se taky nechytám (smích). Jediné, co mi přijde, když jste v kolektivu s neslyšícími, že je to náročnější na komunikaci. Vzájemná komunikace zabere více času, musíte si kontrolovat, zda lidé správně rozuměli. Po lidské stránce je to ale stejné. Každý má svoje příběhy, problémy, povahy a od většinové společnosti se to neliší.“

V prádelně mají nyní plný stav. „Myslím, že našim zaměstnankyním se tu líbí. Jedna z nich dříve pracovala v kolektivu, kde byla jediná neslyšící. Tady jsou spolu. Řešíme s nimi všechny jejich osobní problémy, včetně návštěv u lékaře, voláme tam apod.“

Pobočku Zeleného ostrova v Dobřichovicích má na starosti druhá jednatelka Vladimíra Hejmová. Zde pracují zaměstnankyně s psychickým znevýhodněním. Ty potřebují podle Ilony větší péči. Proto v Dobřichovicích spolupracují s centrem rehabilitace duševních nemocí Náruč. Klienti tam mají i svoje asistenty. Celkem mají v Zeleném ostrově 18 zaměstnanců, většinu z nich na částečný úvazek. Nejvíce zapojení do pracovního procesu jsou neslyšící, ti tu mají 8hodinovou pracovní dobu.

„Jiní zaměstnanci jsou tu třeba na 2 hodiny, protože mají těžší diagnózy a nevydrží tak dlouho. Ale všichni mají k platu u nás i invalidní důchod. Nemají zde velké platy, ale zase kdyby šli do komerční firmy, nebudou k nim mít tak osobní přístup jako máme my tady. Tak se jim to trochu kompenzuje...“

Zajímá mě, zda má zaměstnavatel, který dává práci určitému procentu lidí se zdravotním postižením, od státu nějaké benefity?

Paní Ilona mou představu trochu upřesňuje:

„Je to tzv. chráněný trh práce. Každý měsíc to dokládáme na úřadu práce. Když jste tzv. zaměstnavatel na chráněném trhu práce, znamená to, že zaměstnáváte více než 50 procent lidí se zdravotním handicapem. Nám se to pořád drželo na asi 90 procentech, ale nyní s migrantkami jsme se dostali na 85 procent. Ale pořád to splňujeme bobatě. Z toho se pak vychází, že můžete nabízet náhradní plnění firmám. Většina jich u nás odebírá službu – nechávají si u nás práť. Naskočí jim to podle tabulek jako náhradní plnění a nemusejí státu odvádět částky za to, že nezaměstnávají povinné procento lidí s handicapem. Je to pro ně docela benefit, protože ty odvody by je stály dost peněz. Také mohou odebírat naše výrobky – nabívací sáčky, levandulové polštářky apod.“

V závěru se dostáváme i na osobnější témata, například, proč si Ilona po mnoha letech práce v oblasti kultury vybrala právě tuhle oblast: „Nikdy jsem v takovém sektoru nepracovala. Dělal jsem celý život v kultuře

na manažerských pozicích. Pak jsem zůstala doma s nemocným manželem a setkávala se s lidmi, kteří k nám jezdili domů. Inspirovalo mě to, když jsem se vracela do práce. Říkala jsem si, proč já bych nemohla dělat ty věci, co jsem dělala dřív, ale pomáhat tím někde jinde? Vždycky jsem byla takový samaritánský tip, a tak jsem to na stará kolena šla dělat. Neslyšící pro mě byli neznámou cílovou skupinou, vše jsem se učila za pochodu. Měli jsme tu i kurzy znakového jazyka, takže umím základní znaky, a když potřebuji, vím, kam se obrátit.“

Popřála jsem manažerce i všem pradelnám hodně radosti z práce a vydala se podél řeky na autobus. Cestou mi blesklo hlavou, že kdybych tu bydlela, stala bych se určitě jejich pravidelnou zákaznicí a přidala se k těm, co si zde nechávají práť a mandlovat košile. Také žehlím dost nerada.

U vchodu do prádelny najdete doporučení, jak komunikovat s lidmi se ztrátou sluchu.

Připravila Lucie Křesťanová,
šéfredaktorka magazínu Dětský sluch
Fotografie autorka

KAČKA VIDÍ, ŽE V TOM NENÍ SAMA, ŽE JÁ NOSÍM „OUŠKA“ TAKY

PANÍ LUCIE ŽIJE SE SVÝM MANŽELEM VLADIMÍREM A 4LETOU DCEROU KATEŘINOU V RODINNÉM DOMĚ NA KRAJI PLZNĚ. OBĚ MAJÍ VADU SLUCHU. KAČKA SE S NÍ NARODILA A U JEJÍ MAMINKY SE POPRVÉ PROJEVILA V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ. POVÍDALY JSME SI O TOM, JAKÉ TO JE, PŘICHÁZET O SLUCH A SOUČASNĚ PEČOVAT O DÍTĚ SE STEJNÝM HANDICAPEM.

Paní Lucie, jak jste přišla na to, že špatně slyšíte? Náhle, nebo jste ztrácela sluch postupně?

Od dětství jsem měla vztah k hudbě, hrála jsem na hudební nástroje. V dospívání jsem zpívala v kapelách a dost pravidelně jsem se pohybovala v hlasitém prostředí. Měli jsme třeba dvakrát týdně zkoušku v uzavřené místnosti, a když to tam každý napálil, bylo to dost hlučné. A naše koncerty taky. Nevzpomínám si přesně, ale někdy mezi 18 a 20 lety jsem dostala opravdu velkou rýmu a skoro jsem neslyšela. Usoudila jsem, že musím jít na ORL, aby mi propláchli uši. Tam mi udělali audio a zjistili, že vysoké tóny vůbec neslyším. Tehdy se to začalo řešit. Ne doslova ze dne na den, ale z měsíce na měsíc jsem přestala zpívat v kapelách a musela se vyvarovat hluku. Toto období bylo pro mě psychicky nejtěžší. Se zhoršením sluchu, které přišlo později, už jsem se vyrovnávala snadněji.

Víte, co způsobilo vaši ztrátu sluchu?

Dlouho jsem si myslela, že to bylo právě kvůli pobytu v hlučném prostředí. Později se nám narodila dcera Kačenka a ukázalo se, že i ona má sluchovou vadu na obou uších. Byli jsme na genetice, a vypadá to, že moje i její vada pravděpodobně jsou geneticky podmíněné, ale přesnou příčinu neurčili. Jasně je to, že se mi sluch postupně stále horší. Tehdy před 15 lety jsem ještě ani nepotřebovala sluchadla, ta jsem začala nosit až po vysoké škole, když jsem nastoupila do práce. Tam jsem zjistila, že to nezvládám ve větším kolektivu. Pořád jsem se někoho na něco ptala, už jsem to musela řešit. To mi bylo asi 27 let.

Měla jste problém zvyknout si na sluchadla?

Ani moc ne, nosila jsem je každý den. Psychicky jsem se s tím taky srovnala, to už bylo lepší. Jen mi tehdy vadilo, že moje sluchadla lidé uvidí. Proto jsem si objednala běžová zvukovodová sluchadla, aby nebyla tolik vidět. Dneska už mám jiná sluchadla a tohle je mi úplně jedno. Když se nám narodila Kačenka se sluchovou vadou, těžko jsme se s tím smířovali a také jsme pro ni vybrali běžová sluchadla. Pak jsme ale zjistili, že když běžová sluchadla

upadne na zem, těžko ho najdete (*smích*). Časem se nám pohled na to, zda jsou sluchadla vidět nebo ne, úplně změnil. Jen ať jsou klidně třeba růžová!

Kdy Kačka dostala sluchadla a jak si na ně přivykala?

Kačenka má sluchadla od 6 měsíců. Nikdy s nimi nebyla nespokojená, ale nejprve si s nimi chtěla hrát. Vyndávala si je a pak brečela, že neslyší (*smích*). Kupovali jsme jí na ně i takovou čepičku. Brzy si na ně zvykla, protože rychle pochopila, že jí pomáhají slyšet. Dneska je kolikrát ani nechce sundat, kromě toho, když jde spát nebo při koupání.

Jak je na tom dcera se sluchem nyní?

Kačence se sluch začal zhoršovat a nyní už jí sluchadla nestačí. Rozhodli jsme se proto pro kochleární implantát, zatím na jedno ucho. Pravděpodobně v březnu podstoupí první implantaci na klinice v Motole a bude mít tedy prozatím na jednom uchu sluchadlo a na druhém implantát. Nechtěli jsme ji úplně vytrhnout z poslechu mluvené řeči a také kvůli rovnováze, aby ji to nerozhodilo. Už jsou jí přece jen skoro 4 roky. Její sluchadla mají docela hezký zisk, ale není to dostatečné. Třeba za rok bychom pak s ní šli na implantaci druhého ucha. Možná nás tedy čeká náročnější rok...

Chodí Kačenka do školky?

Chodí do běžné školky. Doteď neměla asistenta, ale bude ho potřebovat, takže jsme o něj zažádali. Od září ho bude mít určitě. Do té doby ji můžeme přesunout do třídy, kde je asistent aktuálně k dispozici. Ale to ještě zvažujeme. Stejně bude aspoň 6 týdnů mimo kvůli implantaci a také ji nechceme vytrhnout z kolektivu třídy, kde je, takže asi počkáme. Kačka je hodně společenská a spontánní. Podle učitelek, psychologů a také podle naší poradkyně rané péče Ivy Jungwirthové z Centra pro dětský sluch Tamtam nemá problém se soustředit a dělat aktivity, které mají

ve školce. Je trpělivá, samostatná a hezky pracuje. Ale některé jiné děti neudrží dlouho pozornost, běhají po třídě, křičí a Kačenka v tom rámusu nerozumí. Jde o to, uklidnit třídu a dosáhnout klidného prostředí, aby rozuměla. Pro ni je hlučné prostředí handicap, nebo když nevidí na mluvčího.

Hraje nějakou roli ve vztahu ke Kačce to, že sama špatně slyšíte? Pomáhá vám to například lépe pochopit, co ona prožívá či potřebuje?

Má to výhody i nevýhody. Nevýhodou třeba je, že jsem přesně věděla, co znamenal verdikt o Kaččině sluchu. Původně zněl, že je nedoslýchavá. Když tohle zjistí člověk, který neví, co znamená neslyšet, řekne si: „*To je dobrý, dostane sluchadla.*“ Já ale věděla moc dobře, že i když moje ztráta sluchu byla jenom ve výškách, jak moc mě to omezovalo. O to těžší bylo se srovnat s tím, že moje dítě to bude mít stejně. Když jsem viděla její ztráty v lékařské zprávě, věděla jsem, oč jde. Laik tohle nevidí. Když mi řekli, že na jednom uchu je jasný kandidát na kochleární implantát a na druhém uchu je to na hraně, polévalo mě horko. Nevýhodou je i to, že mám problém sluchově rozlišit některé hlásky, například T a K. Slovo které znám, si domyslím... Když ale dělám s Kačkou logopedii a ona ty hlásky plete, neslyším to. Takže možná budu mít problém ji opravit, až budeme po implantaci některé věci doma cvičit.

A výhody?

Vybrali jsme s manželem dobrá sluchadla, hodně tyhle věci řešíme, protože dobře vím, jak moc je to potřeba. Už 2 měsíce vybíráme značku pro kochleární implantát (*smích*). Komunikovali jsme se všemi firmami a myslím, že v Motole už jsou na nás možná trochu našťvaní, že nám to tak trvá. My to bereme i technicky, porovnáváme frekvenční rozsahy, což asi většina lidí nedělá apod. A co je určitě výhoda, že Kačka vidí, že v tom není sama, že já nosím „ouška“ taky.

I vy říkáte sluchadlům „ouška“?

Dřív jsem svým sluchadlům tak neříkala, ale nějak jsem si zvykla – a tuhle jsem sluchadla tak nazvala i před kolegy v práci (*smích*).

Na jaké pracovní pozici pracujete?

Pracuji na pozici finanční kontrolor, je to taková nadstavba účetnictví, finanční plánování, tvorba reportů a podobně – práce v otevřené kanceláři. Potřebujeme hodně komunikovat, což je komplikované. Když od sebe sedíme vzdálení 2 až 3 metry a kolegové mluví spolu, často jim nerozumím. Když se na mě dívají, tak ano, ale jakmile jde konverzace mimo mě, nerozumím. S tím bojuji a zatím nevím, zda je to nastavením sluchadel či ne. Mám asi tři čtvrtě roku nová sluchadla. Musím na foniatrii, aby mi změřili zisk. Ale myslím, že jednou mě také čeká implantace. Pokud se ukážu jako vhodný kandidát, budu o tom uvažovat. Slyším docela dobře hloubky, ale výšky neslyším skoro vůbec a řečové frekvence se ztrátami.

I když vám lidé vycházejí komunikačně vstříc, připadá vám někdy, že nemáte stejné šance?

Asi to tak má více lidí se sluchovou vadou, ale když jsem na místech, kde okolí neví, že špatně slyším, a já nerozumím, může to působit tak, že jsem hloupá. Někdo mi něco řekne, a já nereaguji, nebo odpovím na něco jiného. To se mi bohužel stává i v práci – slyším půlku a na tu reaguji. Občas řeknu něco, co bych jinak neřekla, kdybych slyšela všechno. Ale nemyslím, že za to může někdo jiný než moje vada sluchu. Nemyslím, že by třeba u nás v práci nebyly rovné šance. Lidé ani neví, jak to mají udělat, neví, že nerozumím, nebo že v tu chvíli bych potřebovala něco jinak. A mně není příjemné pořád okřikovat kolegu nebo kolegyni, že huhňá a já nerozumím. Často musím k lidem chodit blíž, abych jim viděla na pus. Nejsem z toho ve stresu, už jsem si zvykla, ale v podstatě každý den narážím na situaci, kdy špatně rozumím. Nerozumím v kině a doma taky koukám na televizi s titulky.

Nikdy jste se nesetkala s nějakou negativní reakcí?

Ne, nikdy. Třeba když u lékaře řeknu, že mám vadu sluchu, všichni na to reagují pozitivně. Dokonce si v období covidu i sundávali roušku. Nebo si brali štíty, abych jim rozuměla. To bylo vždy v pohodě, ale při běžné kancelářské práci si to lidé neuvědomují a asi se to po nich ani nedá vyžadovat. Mám problém s komunikací přes team-sy – a to je přitom česky. I když jsem uměla vždy dobře anglicky, poslechově to online nedávám. Anebo jsem na mateřské dovolené zapoměla mluvit anglicky (*smích*)?

Kdybyste pro Kačku nebo sebe mohla zařídit něco jinak, co byste změnila?

Asi nic. Nikde jsme neměli problém. Jsem spokojená se službami Tamtamu..., ve školce mi vyšli vstříc a vzali mi Kačku ještě dřív, než jí byly 3 roky, a ani neměli zkušenosti s dětmi se sluchovým postižením. Jediné, kde jsme nebyli spokojeni s přístupem, bylo na foniatrii v nemocnici. Už v porodnici se ukázalo, že možná něco není v pořádku, začali jsme tedy docházet na různá měření s nejasnými výsledky. Když už ale bylo jisté, že budou potřeba sluchadla, objednali nás na další návštěvu až za dlouho. To nám přišlo laxní. Takže jsme vyměnili lékaře. Nyní chodíme k jiné paní doktorce a jsme moc spokojení.

Co byste si přála do budoucna ohledně sluchu pro Kačku?

Přála bych jí, aby jí implantáty přinesly dobré výsledky a šila se s nimi. Aby s nimi dobře rozuměla a sluchová vada jí v životě nedělala problémy a neměla ty komplikace, které mám já.

Připravila Lucie Křesťanová,
šéfredaktorka magazínu Dětský sluch
Fotografie Shutterstock.com

MOJE PRÁCE

NA ANKETNÍ OTÁZKY ODPOVÍDAJÍ RESPONDENTI STŘEDNÍHO A STARŠÍHO VĚKU SE ZTRÁTOU SLUCHU

1. Jaké máte vzdělání? Na jaké pracovní pozici pracujete a jak dlouho?
2. Baví vás vaše současná práce? Cítíte se tam dobře?
3. Máte někdy problém v komunikaci s kolegy nebo nadřízenými?
4. Jak jste si sehnal/a práci?

Ošetřovatelka

1. Vzdělání mám středoškolské odborné s maturitou. V květnu tomu bude 6 let, kdy pracuji jako ošetřovatelka na oddělení LDN. Zároveň se vzdělávám, jsem ve 3. ročníku vyšší zdravotnické školy v oboru diplomovaná všeobecná sestra.
2. Baví, je to práce, která má smysl, trochu náročná na fyziku a psychiku, tudíž se musím sama sobě věnovat, jinak hrozí vyhoření, které je běžné ve zdravotnictví. Co se týče vztahů, je tu víceméně ženský kolektiv, jen s pár muži. Jak je známo, v ženském kolektivu, pokud nekonzultujete něco, co se týká práce, se strašně „drbe“ a je to otravné (*smích*).
3. Co se týče mé sluchové vady, věděl, že musím mluvit na mě. Občas je to otravné, ale jsou na to zvyklé. Více-méně je to kolektiv příjemný, i pracovní prostředí. A samozřejmě musím prosazovat názory, je to týmová práce. Klidně i staniční sestře, je to vzájemné a důležité i mezi sestrami a ošetřovatelkami, protože se to týká pacientů a ti jsou důležití. Samozřejmě i naši dělbu práce.
4. Na internetu úřadu práce. Byla jsem evidovaná po mateřské dovolené, poněvadž jsem šla na chirurgický zákrok a potřebovala období rekonvalescence. Bylo rozhodnuto, že po mateřské budu pracovat v místě bydliště, nikoliv dojíždět.

Fundraiserka

1. Mám vysokoškolské vzdělání v odboru sociální práce s titulem magistr a k tomu dva kvalifikační kurzy. Nyní pracuji na pozici fundraiser 5 měsíců.
2. Ano. Nejuzší tým mám nejlepší, co jsem zatím měla – jsou to pracovití lidé, dodržujeme termíny. Spolupracujeme způsobem, že si některé úkoly rozdělíme i bez vzájemného ptaní. Asi je ta symbióza i v tom, že jsme všichni systematici (*smích*).
3. Problém v komunikaci nemám, máme k dispozici tlumočníky a případně přepis.
4. Práci jsme sehnala na www.jobs.cz a prošla regulérním výběrovým řízením. V jednom kole výběrového řízení bylo splnit zadání úkolu.

Tvůrce webových stránek

1. Jsem vyučený sladovnický, při zaměstnání jsem vystudoval konzervatoř. Od roku 2004 provozuji dobrovolně www.kochlear.cz, do roku 2024 jsem byl zaměstnán jako webmaster v České unii neslyšících. Děláním dobrovolně monitoring médií na portál www.helpnet.cz, přičemž se musím pochválit, že jsem za 11 let vynechal pouze asi 5x v tom prvním roce, kdy jsem to neuměl udělat z tabletu na cestách. Průběžně pracuji pro firmu Transkrip online a neziskovku ORBI PONTES. Pro obojí dělám osvětu, píš články a snažím se je zviditelnovat. Pro Transkript jsem pracoval i jako tester aplikace eScribeDroid.
2. Ano, baví mě to velmi, protože počítači se zabývám od roku 1996. Do ohluchnutí jsem pracoval jako zaměstnanec počítačové firmy a webotvorbou se zabývám od roku 2001, takže se můj koníček prolíná se zaměstnáním. Navíc to je všechno už jen práce z domova.
3. Nemám a nikdy jsem neměl. Komunikujeme přes různé messengery nebo e-mailem a k občasné komunikaci „face to face“ používám aplikace „eScribeDroid“ a „Okamžitý přepis“.
4. Ona si sehnala mě. Na základě toho, co dělám, jsem byl osloven.

Odborný pracovník

1. Mám vysokoškolské vzdělání. Aktuálně mám více pracovních pozic: 1) vedoucí sekce jazyka a kultury neslyšících na Masarykově univerzitě (odborný pracovník VŠ), zde působím už 18 let, 2) odborný konzultant pro oblast přistupnosti (5 let), 3) jako OSVČ (5 let).

2. Vzhledem k různým pracovním pozicím i podnikáním to mám pestré. Obecně si umím představit v některých případech i „zábavnější“ práci, ale přistupuji k tomu pragmaticky a také platí, že vše mám ve svých rukou. Prošel jsem nedávno v jedné pracovní pozici náročným obdobím, kde se „rozsypany“ vztahy. Ale zdá se a věřím, že již bude vše fajn a aktuálně se zde tedy cítím dobře, a to platí i pro zbývající pracovní pozice.
3. Většinou problémy nemáme. Platí však, že u některých pozic pracuji v týmu, takže někdy to zaskřípe, většinou se to ale rychle a zdárně vyřeší. Jen na jedné pozici trvalo výše zmíněné náročnější období poměrně dlouho a bylo vyčerpávající (nešlo ale o nefunkční komunikaci v „technické“ rovině).
4. Pokud jde o mé tři aktuální pracovní pozice, jednu mám na doporučení blízkého člověka, který mi ji „domluvil“. Druhá mi byla přímo nabídnuta zaměstnavatelem a třetí jsem si rozjel sám (OSVČ).

Učitelka

1. Mám vysokoškolské vzdělání. Pracuji jako učitelka v mateřské škole téměř 30 let.
2. Už tam pracuji poměrně dlouho, a tak musím přiznat, že určitá únava je i přes pauzu (mateřská dovolená) znát. Ale jsem moc ráda, že mám super kolektiv i vedení (kolegyně).
3. Ne, problém v komunikaci většinou nemám, kolegyně ovládají znakový jazyk a popřípadě máme tlumočnice znakového jazyka (těch by se ale hodilo více). Pokud to ale srovnám, co bylo třeba před 10 lety, tak to jsem měla situaci mnohem složitější.
4. Už si to přesně nepamatuji, ale myslím, že jsem se byla zeptat, zda mají volné místo, a oni mi prostě hned nabídli pracovní pozici.

Administrativní pracovnice

1. Mám vysokoškolské vzdělání a titul Bc. Pracuji 6 let jako administrativní pracovnice.
2. Poslední dobou mě práce již moc nebaví. Prostředí je ideální, neboť pracuji z domova.
3. Občas ano, kvůli mé omezené slovní zásobě.
4. Práci jsem našla skrze již nefungující web neslysimpracuji.cz

Konzultantka

1. Mám vysokoškolské vzdělání se zaměřením na speciální pedagogiku a surdopedii. Pracuji jako konzultant pro kandidáty na kochleární implantaci či kandidáty na kostní řešení ve společnosti Cochlear a jsem tam 3,5 roku.
2. Současná práce mě baví, potkávám různé příběhy lidí a sdílím s nimi jejich cestu, kdy se snaží dosáhnout lepší kvality života a být mnohem samostatnější než dříve.
3. Problém v komunikaci nemám, naopak mi v práci přijde pružná a vstřícná. Pracovní i komunikační atmosféra je tu velmi otevřená. Nemusím se bát se na něco zeptat, nebo se mohu spolehnout na týmové řešení. Komunikace s kolegy mě utužuje, abych byla ve střehu nejen v češtině, ale i slovenštině a angličtině. Což mě nesmírně obohacuje a dává nový rozměr.
4. U mě asi souhra náhod, před 4 lety jsem byla na „do-implantaci“ druhého ucha a nějak jsem se dostala k mé současné práci.

Učitelka

1. Jsem speciální pedagožka. Učím děti s poruchami autistického spektra a mám na starosti třídu pro druhý stupeň. Moji žáci mají osnovy základní školy a někteří z nich individuální vzdělávací plán. V této práci jsem teprve od ledna 2025.
2. Baví mě to moc. Je to náročná, ale krásná práce. Do školství jsem se vrátila po dvouleté pauze, kdy jsem pracovala v sociální sféře. Potřebovala jsem si oddechnout, protože před pauzou jsem ve školství pracovala deset let. Nemohu nové zaměstnání ještě úplně posoudit, protože jsem tam nastoupila teprve nedávno. Vypadá to dobře, kolektiv je skvělý a moje asistentka je empatická. Zatím se mi s ní dobře spolupracuje.
3. Díky mým dvěma kochleárním implantátům nemám problémy s komunikací s kolegy ani nadřizenými. Někdy se stává, že když jsem unavená, hůř rozumím. Kolegové to poznají, tak mi to zopakují.
4. Práci jsem našla přes internet. Opravdu to nebylo jednoduché. Když jsem se chtěla vrátit do školství, absolvovala jsem několik pohovorů. Někteří zaměstnavatelé se mě báli a někteří mi chtěli dát horší pozici – pozici asistenta pedagoga nebo vychovatelky. Dali přednost slyšícím uchazečům i vysokoškolským studentům. Vůbec je nezajímalo, že mám vysokoškolské vzdělání a desetileté pedagogické zkušenosti. Já se ale nevzdala a po několika pokusech jsem opět získala vysněné místo speciální pedagožky.

Připravila Lucie Křesťanová,
šéfredaktorka magazínu Dětský sluch
Fotografie Shutterstock.com

NEJVĚTŠÍ ODMĚNA PRO MĚ JE, ŽE STUDOVAT MŮŽE OPRAVDU KAŽDÝ

ŘÍKÁ LUCIE FLEKAČOVÁ, VEDOUCÍ CENTRA PODPORY
STUDENTŮ SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI NA UNIVERZITĚ
PALACKÉHO V OLOMOUCI

Můžete nás seznámit s hlavními cíli a posláním vašeho Centra?

Centrum je celouniverzitní jednotkou, která poskytuje podporu napříč celou univerzitou, tzn. že máme na starosti studující se specifickými potřebami všech fakult. Aktuálně evidujeme téměř 700 takových studentů, nicméně reálné číslo je ve skutečnosti daleko vyšší. O spoustě studujících buď nevíme, anebo jednoduše chtějí studovat bez toho, aniž by naši podporu chtěli využít, a zkusit to zvládnout sami za sebe. Mimo to však poskytujeme podporu, poradenství i uchazečům, odborné i neodborné veřejnosti, zaměstnancům a dalším zájemcům. Naším hlavním cílem je zvýšení studijního komfortu studujících se specifickými potřebami a zmírnění jejich případných obtíží při studiu. S tím jde ruku v ruce vyrovnání podmínek a nastavení takové podpory, která bude rovnoprávná jak pro studující se specifickými potřebami, tak pro jejich intaktní spolužáky.

Jaká je zde vaše role?

Jsem speciální pedagog – tyflop. Pracuji primárně se studenty se zrakovým postižením, jsem koordinátorkou těchto služeb a úzce spolupracuji i s dalšími kolegy v této sekci, kteří se zabývají digitalizací nebo tvorbou hmatové grafiky. Jako instruktor se také věnuji prostorové orientaci a samostatnému pohybu osob se zrakovým postižením. Zároveň druhým rokem působím na pozici ředitelky Centra jako zástup za mateřskou dovolenou. Moje agenda je tedy poměrně široká, od přímého kontaktu se studujícími se specifickými potřebami, jejich rodiči, vyučujícími a dalšími pracovníky po podílení se na projektové a osvětové činnosti...

Kterí klienti vás nejčastěji vyhledávají?

Klientela je hodně široká. Poskytujeme podporu a služby klientům napříč všemi kategoriemi zdravotního postižení. Zároveň se to v průběhu let postupně proměňuje. Události uplynulých let jako pandemie COVID-19, válka na Ukrajině, tragická událost na Filozofické fakultě UK v Praze také přispěly k této transformaci. V průběhu těchto let explicitně narůstá klientela studujících

s psychickým onemocněním, se somatickým onemocněním a kontinuálně se zvyšuje počet studujících se specifickými poruchami učení. Ale je potřeba říci, že v dnešní době už se nejedná „pouze“ o „čisté“ zdravotní postižení, ale jedná se o jejich kombinaci, tedy rozhodně lze tvrdit, že narůstají počty uchazečů i studujících, u kterých se podpora vztahuje na vícero oblastí jejich zdravotního stavu.

Jaké služby obvykle využívají neslyšící zájemci o studium a studenti?

V nejvyšší míře je to určité tlumočení do a z českého znakového jazyka, ale také navýšení časové dotace např. při písemných či praktických zakončeních předmětů, dále je to také jazyková redakce. Studující také využívají možnosti individuální výuky cizího jazyka, jak anglického, tak německého, která jim činí poměrně velké obtíže.

Svěřili se vám někdy studenti, že při studiu nebyl brán ohled na jejich znevýhodnění?

Nikdy ne přímo. Nicméně co vnímám jako palčivější a pro ostatní hůře uchopitelné stran odborné i neodborné veřejnosti, to je vnímání takového onemocnění, které člověk na první pohled nevidí a neregistruje. Tam patří třeba lidé se somatickým onemocněním, s migrénami, diabetem nebo lidé s psychickým onemocněním i lidé se specifickými poruchami učení, tzn. s dyslexií, dysgrafií apod. Jedná se o to, že člověk si na první dojem nedokáže znitřit, co ten jedinec doopravdy potřebuje a prožívá. Hůře se pak do něj dokáže vcítit a pochopit jeho situaci a samozřejmě i jeho potřeby. Nicméně vždy je to o společném dialogu.

Můžete podpořit studenta v situaci, kdy by nebyl brán ohled na jeho znevýhodnění?

Ano, máme minimálně možnosti samotné podpory, ať už např. v rámci psychologického poradenství, pokud by to konkrétního člověka vnitřně hodně zasáhlo, anebo naopak systémové podpory, kdy jsme schopni mu doporučit, jak dále postupovat, na koho se obrátit, s kým danou situaci řešit. V obou případech záleží, zda chce této podpory využít.

Přednáška s tlumočením

Jaké překážky mohou studentům se specifickými potřebami komplikovat studium?

Z obecného hlediska se asi jedná o to, že studující často bojují s časem. Ať už ve smyslu, že kvůli zdravotnímu omezení nemohou často docházet do výuky a plnit si studijní povinnosti zavčas, nebo ve smyslu prodlužování studia či jeho přerušování. Prodlužování studia pak souvisí s jistými poplatky, a to není příjemné pro nikoho, i když se univerzita snaží studentům vycházet vstříc. Nicméně co se týká překážek jako takových, obecně to může být už samotná socializace studujících a vůbec umění adaptovat se a zapadnout do kolektivu spolužáků. Někteří studující mohou vnímat určitou osamělost a bezmoc v tom smyslu, že nedokážou rychle a bez problémů vytvářet nové vztahy s ostatními. O to těžší to pak může být v samotném studiu. Nicméně je to velmi individuální.

Existují nějaké překážky, které obvykle zažívají neslyšící studenti?

Asi největší překážkou je výuka cizího jazyka. Nejčastějším dotazem neslyšících uchazečů je to, jestli je možné např. anglický jazyk ze studia vypustit. My se je v rámci Centra snažíme podpořit – můžeme nabídnout intenzivní kurz cizího jazyka navíc, ale i tak mohou mít s výukou problém. Za další, neméně důležitou, překážku lze považovat psaní různých esejí, závěrečných prací, ať už bakalářských, diplomových atd. Studující se těžce vypořádávají s přímými a nepřímými citacemi, primárními zdroji. My je opět můžeme podpořit službou jazykové redakce a pomoci jim s kontrolou textu, korekturou po jazykové stránce. Nicméně do obsahu textu zasahovat nemůžeme.

Pomocí čeho se snažíte zajistit, aby měli studenti se specifickými potřebami skutečně rovné šance s ostatními studujícími? Je to vůbec v praxi možné?

Všichni se snažíme doporučit studujícím takovou podporu a servis, které vycházejí z jejich aktuálního zdravotního stavu a potřeb. Snažíme se to nastavit společně tak, aby byli jednak strůjci své reality a úspěchu ve studiu, ale zároveň aby na ně okolím nemělo nároky, které nejsou schopni naplnit. Nicméně vše do takové úrovně, aby nebyla vsnižována kvalita nároků potřebných na profil absolventa. Všechno, co jsme jako Centrum schopni poskytnout, mají možnost probrat už před přihlášením ke studiu a diskutovat s námi jejich možnosti např. ohledně výběru oboru. V průběhu studia komunikujeme jak se studujícími, tak s pedagogy, abychom společně došli k nějakému konsenzu. Většinou se nám to, myslím, daří.

Je něco, co byste k tomu potřebovali a nedostává se vám toho?

Myslím, že všichni děláme maximum pro to, abychom našich cílů dostáli. Jsme tým skutečných „srdcařů“ a práce, kterou děláme, nám dává smysl. Bez toho by to podle mě ani nešlo. Vzhledem k tomu, že jsme financováni primárně Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a žádáme každoročně o příspěvek na fungování Centra, si vedeme

Konzultace k výuce cizího jazyka

celkem dobře. Ale určitě nelze nezmínit, že příspěvek od ministerstva se každým rokem snižuje. Proto se naše činnost neobejde bez podpory a zapojení do dalších projektů, bez nichž by plnohodnotné pokrytí služeb šlo těžko. Personálně si určitě dokážu představit, že by nás mohlo být více, aby se určitá agenda rozprostřela a my pak měli i prostor na další, např. kreativnější věci, workshopy a jiné akce. Ale za aktuálních podmínek jsme často rádi, že si plníme povinnosti, které máme, a na ostatní aktivity často nezbývá čas.

Můžete sdílet nějaké příběhy neslyšících studentů, kterým služby Centra pomohly přiblížit se rovným příležitostí?

Z obecného hlediska neslyšící studující skrze své studium získávají nová přátelství, a to třeba i z oblasti našich asistentů a tlumočnicků, kteří jim po dobu studia poskytovali podporu a možnost se obrátit na někoho, komu důvěřují. Pro spoustu studujících se specifickými potřebami je strašákem pobyt a studium v zahraničí. Ale když se to podaří, stojí to za to. Protože ta možnost, zažít si podmínky studia v jiné zemi, je nepřenositelná. A když to vyjde např. člověku s omezením hybnosti, člověku nevidomému, neslyšícímu apod., plesá z toho srdce nejen jim, ale i nám, že jsme toho mohli být součástí.

Podílíte se nějak na osvětě ohledně zpřístupnění vzdělání pro osoby s postižením?

Ano, určitě. Spolupracujeme např. s Olomouckým krajem. Skrze to máme možnost pořádat osvětové akce pro žáky na základních a středních školách, kde se jim snažíme přiblížit svět lidí s postižením. Jedná se o poptávku určité školy a často i o konkrétní oblast. Z našeho pohledu to dává hluboký smysl. Žáci bývají empatičtí, mohou si vyzkoušet spoustu aktivit v nasimulované situaci osoby se zdravotním postižením a lépe se tak vžít do jejich role. Učí se tak toleranci, sounáležitosti, zkrátka hodnotám, které společnost považuje za správné.

Připravila Mgr. Lucie Brandtlová,
publicistka Informačního centra
rodičů a přátel sluchově postižených
Fotografie archiv Lucie Flekačové

JDE JENOM O VŮLI A RESPEKT ZAMĚSTNAVATELE

SPOLEČNOST TEXMAN SÍDLÍ V LIBERCI. PŘED 10 LETY JI ZALOŽILI MANŽELÉ LENKA A RADEK DRAŽILOVI JAKO SOCIÁLNÍ FIRMU. USPĚLI S ŽÁDOSTÍ O DOTACI Z EVROPSKÝCH FONDŮ A ZAČALI SE ŠITÍM POKRÝVEK A POLŠTÁŘŮ V DÍLNĚ S PĚTI ŠVADLENAMI. POZDĚJI PŘIDALI SKLADOVÝ A LOGISTICKÝ SERVIS PRO E-SHOPY A DALŠÍ ÚSEKY. OTEVŘELI I DRUHOU POBOČKU V KRÁSNÉ STUDÁNCE A VĚTŠINA LIDÍ, KTERÉ ZAMĚSTNÁVAJÍ, MÁ NĚJAKÉ ZNEVÝHODNĚNÍ. MEZI NIMI JSOU I TŘI NESLYŠÍCÍ PRACOVNÍCI. JAK PANÍ LENKA ŘÍKÁ, JEJICH FIRMA JE ROZJETÝ VLAK, KTERÝ MUSÍ FUNGOVAT. CHCE TO VŮLI, OTEVŘENOST A RESPEKT K INDIVIDUÁLNÍM POTŘEBÁM ZAMĚSTNANCŮ.

„Jako sociální firma musíme fungovat jako běžný zaměstnavatel a produkovat službu nebo produkt, o které je zájem. Musíme vytvářet přiměřený zisk, ale zároveň zachováváme sociální principy. Zabýváme se podporou zaměstnávání nejenom osob se zdravotním postižením, ale i s nějakým sociálním handicapem. Oblast lidí, o které se zajímáme a snažíme se na ně pozitivně působit v rámci prostředí firmy, je tak širší,“ shrnuje principy fungování společnosti Radek Dražil.

Společnost TEXman tedy kromě lidí se zdravotním handicapem zaměstnává také matky s malými dětmi, lidi starší 55 let a další pracovníky, kteří mají nějaké znevýhodnění v přístupu na trh práce.

Firma má v současné době kolem 70 zaměstnanců. Manželé se snaží dát jim i určitý podíl na rozhodování o tom, kam by firma měla směřovat a jak fungovat. *„Nemáme k lidem daleko. S vedoucími jednotlivých úseků máme pravidelné týdenní porady a oni pak informace směřují dále k zaměstnancům. Jsou i větší porady, třeba před 14 dny jsme představovali lidem plán na první polovinu roku. Chceme, aby nad svou prací přemýšleli, aby se zapojili a přicházeli s nápady, jak sobě i kolegům nebo nám usnadnit práci a zefektivnit ji,“* vysvětluje Radek.

Při nabírání nových zaměstnanců spolupracují především s úřadem práce, který doporučuje konkrétní uchazeče. Využívají i spolupráci s neziskovými organizacemi zabývajícími se podporováním zaměstnání – například Rytmus, Jedličkův ústav nebo Centrum Kašpar.

ÚPRAVA PRACOVNÍHO PROSTŘEDÍ A REŽIMU

Jak manželé Dražilovi svorně zdůrazňují, s každým člověkem je nutné pracovat naprosto individuálně, protože každý má odlišné potřeby. Je to proto o dohodě. Ke druhému provozovně například vedou dva vstupní schody, proto je pro vozíčkáře vybudovaná mobilní pojezdová rampa, aby se tam dostali. Jindy se jedná spíše o úpravu režimu a pracovních podmínek. Jak přibližuje Lenka, například lidé s duševním onemocněním potřebují kratší pracovní dobu.

Manželé Dražilovi

„Je potřeba mít k tomu respekt a také edukovat kolegy, jak s těmito lidmi zacházet. I my se jim musíme v provozu přizpůsobit, takže je u nás určitá přezaměstnanost, protože tito lidé bývají častěji nemocní než lidé v jiných provozech. U některých handicapů je to i na několik měsíců v roce. Zástupnost je potřeba a špičky v provozu třeba ve skladu před Vánoci je potřeba řešit co nejvíce v klidu, protože jinak se zaměstnanci dostávají do stresu a ten na ně působí jinak než na běžného člověka, který má vyšší odolnost. Jde spíš o vytváření režimových opatření a budování atmosféry, v níž, doufám, vědí, že když se něco děje, se na nás mohou obrátit.“

Když se třeba zaučoval jeden z neslyšících kolegů, jeho spolupracovnice se učila základy znakového jazyka, aby se dokázali domluvit a všude byly umístěné papírky. I někteří další kolegové neslyšících se učí základní znaky, například pro pozdrav apod.

Dražilovi se shodují na tom, že jde jenom o vůli zaměstnavatele. *„Na rozdíl od jiných firem my máme potřebu zde mít asistenty. Kromě provozních zaměstnanců je tedy u nás člověk, který organizuje lidem pracovní den a kontroluje jejich úkoly. Mají v něm oporu,“* popisuje Lenka.

To, že mohou poskytnout zaměstnání a pracovní zázemí lidem, kteří by třeba jinak práci sháněli obtížněji, jim dává dobrý pocit. *„Jinak bychom to nedělali,“* říká Radek s úsměvem. Prý to ale není pro každého zaměstnavatele, protože člověk musí počítat se spoustou nepředvídatelných událostí během dne. Jejich firma už je ale „rozjetý vlak“ a musí fungovat.

Jako všude jinde i v sociálním podniku se může stát, že je potřeba se s některým zaměstnancem rozloučit. *„Stává se to minimálně a snažíme se to odfiltrvat během zkušebního období a přijímacího procesu. Někdy ale lidé třeba potřebují větší asistenci, nebo se nebodí do prostředí, nezapadnou do kolektivu,“* říká Lenka.

Důvodem může být i samotný handicap. Lidé s poruchou autistického spektra třeba nezvládnou komunikaci tak,

aby v provozu běžně fungovali. „*I když se jim to snažíme asistenci zajistit, nemusí to být dostatečné a existují jiné organizace, které se o ně dovedou postarat lépe,*“ míní Radek a dodává: „*Někteří pracovníci se po etapě u nás posunou na otevřený trh práce. Zjistí třeba, že toho zvládnou víc. Nebo potřebují vyšší příjem, což jim standardní zaměstnavatel dokáže nabídnout. Takže odejdou a najdou si práci jinde. Také už jsme tu měli takové zaměstnance. Ale nemáme tu moc velkou fluktuaci.*“

V současné době v TEXmanu pracují tři neslyšící zaměstnanci – Zuzka, Leoš a Jirka. Zuzka přišla jako poslední z trojice před 2 lety a před jejím příchodem se zaměstnavatelé s oběma pracovníky domlouvali psanou formou. Výrazný posun v komunikaci podle Radka nastal právě díky Zuzce, která komunikuje mluvenou řečí i znakovým jazykem, takže oběma kolegům tlumočí.

HLAVNÍ JE, TO NEVZDAT!

Zuzka Hrbáčková s Leošem Hylmarem jsou životní partneři. Znájí se už od základky, ale dohromady se dali až před 3 lety. Sešli jsme se spolu v malé místnosti, která slouží jako šatna a zázemí pro zaměstnance, a nedoléhají sem zvuky z okolních provozních místností.

Svěřili se mi se svými vzpomínkami na dětství a školní léta a také s jejich ne vždy pozitivními zkušenostmi z předchozích zaměstnání. Ani pro jednoho z nich TEXman není jejich první pracovní zkušenost. Pro Zuzku je to už čtvrtá pozice od ukončení studií.

Na základku chodila do školy pro žáky s vadami sluchu v Liberci a moc ráda na to vzpomíná: „*V době, kdy jsem tam chodila já, už učitelé ukazovali a uměli znakovku. Já mám kochleární implantát, takže jsme i mluvili.*“

V rodině byla se ztrátou sluchu jediná, ale když se zjistilo, že neslyší, začali se její rodiče učit znakový jazyk. Základy je učila ředitelka ze školky pro neslyšící. Zbytek se naučila v mateřské škole od dětí i učitelek a potom na základce. Zatímco ve všech školách, kterými si prošla, se cítila dobře a neměla pocit, že by ji někdo kvůli ztrátě sluchu

znevýhodňoval, v zaměstnáních už to bylo jiné. Z jedné práce odešla rok nato, co se poprvé „ozvala“ zaměstnavateli. „*Nepobádali jsme se, ale nesouhlasila jsem s jejich postupy a žádala o změnu. Nic se ale nestalo. Nebyl tam ani dobrý kolektiv, takže jsem podala výpověď,*“ shrnuje svou zkušenost.

Současné kolegy v TEXmanu si Zuzka i Leoš pochvalují. „*Máme dobré vztahy,*“ říká Leoš.

Ve firmě pracuje už šestým rokem. Začínal v Liberci jako vyučený truhlář, ale z první práce odešel asi po 6 měsících na základě vlastního rozhodnutí: „*Podmínky tam byly velmi špatné. Několik měsíců jsem nedostal výplatu.*“

I když na zaměstnavatele přišla kontrola a došlo i na nějaké soudy, Leoš to soudně řešit nechtěl. Raději dal výpověď. V dalším zaměstnání už byl spokojený – dělal 3 roky v papírnictví na podobné pracovní pozici jako nyní v TEXmanu. Ale firma nakonec skončila a propustila svoje zaměstnance.

Leoš byl také jediný neslyšící v rodině. Znakovat ho naučila maminka, která pracovala jako učitelka v mateřské škole pro neslyšící v Liberci. Středoškolská studia prožil v Hradci Králové, kde se vyučil truhlářem. „*Bylo to tam fajn,*“ vzpomíná Leoš.

Zuzka s Leošem pracují v TEXmanu na zkrácený úvazek 7 hodin denně. „*Hodně se střídáme, záleží, kde nás potřebují. Já jsem kdysi začínala u balíků a umím to i v šici dílně. Jsem celkem flexibilní. Někdy se stává, že v prosinci nebo listopadu či před Vánoci jsou i přesčasy, ale je to třeba jen o hodinu.*“

Partneři mají společný koníček – turistiku (kromě toho také milují filmy s titulky a hru na PlayStationu). Jezdí po výletech – sami i v partě kamarádů. Prošli spolu například Pálavu, líbilo se jim v Českém Krumlově i na mnoha místech v Čechách, byli také v Lipsku nebo u moře v Chorvatsku.

Na otázku, zda by na základě svých dosavadních zkušeností dokázali dát nějakou dobrou radu ostatním neslyšícím lidem, kteří si hledají zaměstnání, mi odpověděla Zuzka a ani o tom nemusela dlouze přemýšlet: „*Co se týče práce: Člověk musí počítat s tím, že se sluchovou vadou nebo i s komunikací ve znakovém jazyce je to trochu komplikovanější, ale hlavní je, to nevzdat. Snažte se! Když máte práci, která se vám líbí, nebo nějaký svůj sen, bojujte! Někdy se stane, že podmínky jsou opravdu špatné, může se objevit i šikana – ta je dnes nejen u neslyšících, jak jsem slyšela. To pak nezbyvá, než odejít. Ale většinou se vždy všechno dá nějakým způsobem vyřešit.*“

Zuzka s Leošem na výletě

Připravila Lucie Křesťanová,
šéfredaktorka magazínu Dětský sluch
Fotografie autorka a archiv Zuzany Hrbáčkové

ZEPTALI JSME SE

Jak se téma (ne)rovných šancí promítá do psychologické praxe? Přichází klienti s tímto tématem?

Ano, téma rovných šancí v psychologické poradně v poslední době opravdu rezonuje. A rozhodně to není úplně černobílé a jednosměrné, jak se může nabízet („*Necítím rovné šance, zažívám kvůli tomu nepobodu.*“). Začala bych příkladem méně tradičním. Může to být pro čtenáře zajímavý námět k zamyšlení.

Dospělí i pečující odborníci okolo dítěte se sluchovým postižením chtějí dítěti co nejvíce pomoci. Takový směr mají i podpůrná opatření. Pomoc, podpora, soucit, angažovanost, nasazení. Podpůrná činnost speciálně pedagogických center je určitě něčím, co dává dětem více možností, více času, více může situace přibližovat podmínkám, jaké mají slyšící spolužáci a vrstevníci. Setkali jste se ale někdy s tím, že by se dítě vůči podpůrným opatřením vymezilo? Představte si, že se dostanete do konfliktu, protože máte jiné představy o tom, co dítě v náročné situaci potřebuje. Výuka, přijímačky, zkoušky, maturity. Představte si, že je na pomezí mladšího-staršího školního věku. Je to k zamyšlení, jestli už o něčem takovém může samo rozhodovat, nebo „ještě ne“...?

Je z toho cesta ven? Může i dítě samo přinést svůj úhel pohledu k otázce, co jsou to rovné šance?

Určitě na to neexistuje odpověď, kterou bychom mohli hromadně „vytasil“ v takových situacích. Ale v příbězích, které prožívám s klienty tady v poradně, je většinou nejvíce nápomocné naslouchání, prostor říct vše (ne jen tolik, co stihnu, než se druhý rozčlíí), a především společné hledání cesty, čemuž hodně pomáhá kreativita. Nejčastěji ta dětská. Vzpomínám si na situaci, kdy jsme s klientem sepisovali do bločku podmínky, jako bychom byli vyjednavací. Pokud se rodiče a odborníci staví na „pečující stranu“ a vidí důležitost v tom, aby při zkouškách s dítětem byl asistent, ale dítě si ho tam za žádnou cenu nepřeje, můžeme se snadno dostat do slepé uličky. A zakopávat se v zákopech (argumentech) hlouběji a hlouběji. Když ale klient dostal prostor o tématu mluvit bez hodnocení a tlaku, vzešly z toho velmi podnětné body. Například, že asistent dítě nemá rušit! Kdo by si to byl pomyslel, že někdo, koho vnímáme jako oči a uši a pomoc pro dítě, může dítě rušit? Opravdu, bylo mi vysvětleno, že když dítě počítá, asistent najednou něco začne říkat a dítě z celého procesu vytrhne. Také dítě přišlo s požadavkem umístění asistenta, aby asistent byl za ním, a pouze v případě potřeby poklepal na rameno a něco třeba jen dovysvětlil. Například když se zadávají pokyny. Zjistila jsem také, jak nekonkrétní je pojem „asistent“ pro dítě, které ho dosud nemělo. Přálo si, aby to byl někdo, koho zná. Při té jedné události – přijímacích zkouškách. Někdo ze školy. S papírkem z bločku se dítě mohlo vydat s rodičem na cestu (směrem k SPC a škole) už společně, jako partáci, kteří mají plán a našli kompromis.

Tyto chvíle jsou pro dítě zásadní, protože zvyšují jeho důvěru v sebe sama a své schopnosti a naučí ho přebírat odpovědnost za vlastní rozhodnutí.

V naší terapeutické místnosti jsou ale častější situace a příběhy, kdy by si klient zasloužil a potřeboval rovné šance. Nebo někoho, kdo mu s nimi pomůže. Naráží na nepochopení a nerespekt. Společně se v těchto pocitech snažíme zorientovat, společně čelíme nespravedlnosti a hledáme východiska. Kdybych z těchto příběhů měla přinést jednu nejdůležitější myšlenku, pak určitě tu, aby člověk na své starosti nikdy nezůstával sám. V tom je možné dítě podporovat už od nejranějšího věku.

Pokud dítě během svého vývoje vnímá podobné prožitky: „*At se děje cokoli, zvládneme to společně, všechno je řešitelné, vždy za námi můžeš přijít. Máme tě rádi, bez ohledu na to, co se stalo, nebo co někdo říká. Je tu pro tebe bezpečno, vždy tu jsme pro tebe. Nemusíš být na to sám.*“ At je to řečeno jakkoliv, at je to vyjádřeno beze slov, v objetí nebo každodenních rituálech, je to nesmírně cenný základ, který by si člověk měl do života nést.

Na klientech vidím často velkou úlevu, když na nejrůznější situace už nejsou sami. Pokud jsou zaměstnaní ve velkých firmách, čelí neempatickému chování, nepochopení, zdravá část uvnitř nich jim vždy může napovědět, že toto nemusí zažívat. Někdy potřebují někoho „externího“, kdo tuto jejich část osloví a podpoří. Existují organizace i odborníci, kteří se za jednotlivé příběhy mohou postavit a poskytnout oporu.

Zastavila bych se nyní u pojmu „sebehodnota“. U dospělých je také zásadní ji zdůraznit. A pracovat na tom, aby si klient zvnitřnil, že slyšení nebo neslyšení, komentáře neochotných lidí k neslyšení, nevhodné pracovní podmínky, neschopnost naplnit nereálná očekávání se nevztahují k jeho hodnotě. Má úplně stejnou cenu jako jakýkoliv jiný člověk na této planetě.

„*Ty za to nemůžeš, že to potřebuješ.*“ Aby ti poklepal na rameno, než na tebe ze strany začnou mluvit. Aby si nezakrývali ústa, aby nemluvili jeden přes druhého. „*Je v pořádku, že to tak potřebuješ.*“ A není v pořádku, když ti někdo dává najevo, že ho to obtěžuje. To je jeho neochota, to nevypovídá nic o tobě.

Pro práci se sebejistotou, vnitřní hodnotou a cenou velmi

doporučuji knihu *Začni si věřit – Rádce pro teenagery pro rozvoj sebedůvěry* (Schab, Lisa M.).

Dotazy do psychologické poradny můžete posílat i vy na e-mail holyanska@tamtam.cz. V případě zájmu lze domluvit termín osobní návštěvy.

Jaké jsou možnosti podpory v oblasti hledání zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením v rámci nabídky služeb Úřadu práce ČR?

Úřad práce ČR a Ministerstvo práce a sociálních věcí mají spuštěný web *Kariéra bez bariér* (karierabezbarier.cz), který se postupně dále rozvíjí a do budoucna bude nabízet další souhrnné informace z oblasti poradenství, legislativy, spolupráce a síťování, ale i příklady z dobré praxe. Aktuálně je možné oslovit poradce v rámci všech krajů České republiky, kteří pomohou sepsat životopis a motivační dopis, připravit se na pracovní pohovor, najít práci podle vašich možností a schopností, vybrat vhodný rekvalifikační kurz a získat přehled o organizacích, které vám mohou pomoci. Úřady práce obecně nabízejí možnosti zprostředkování zaměstnání a individuálního poradenství zaměřeného na každého z klientů jednotlivě. Poradenství je poskytováno za účelem zprostředkování zaměstnání a je klientům k dispozici po celou dobu účasti v projektu. Možná je i varianta skupinového poradenství, zejména zacílená na kariérové poradenství a zprostředkování zaměstnání. Variantou je i absolvování některého z druhů diagnostiky (bilanční diagnostika, diagnostika profesních kompetencí, ergodiagnostika), což může napomoci k cílené profilaci klienta a usnadnění vstupu na trh práce, ale i udržení pracovní pozice.

Vstup na trh práce může výrazně usnadnit také absolvování profesní rekvalifikace, která má za cíl především rozšířit paletu odborných znalostí a dovedností k uplatnění na trhu práce. Seznam nabízených kurzů a více informací je možné získat u poradců projektu *Kariéra bez bariér* nebo na webu (<https://www.uradprace.cz/rekvalifikace-1>). Nabízí se také podpora cestou pracovní rehabilitace, která je formou uceleného systému aktivit, napomáhajících osobám se zdravotním postižením vstoupit na otevřený trh práce. Zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Více informací je možné získat opět u poradců nebo na webu (<https://www.uradprace.cz/pracovni-rehabilitace-5>).

Za zmínku stojí i nabídka doprovodných opatření, kde je možné se informovat o případném proplácení prokázaných cestovních výdajů na aktivity projektu, proplacení poplatků za vydání potvrzení ke zdravotní způsobilosti (např. před nástupem na rekvalifikaci), zdravotní průkazy, výpisy z rejstříku trestů, v odůvodněných případech je možné využít služeb hlídání dětí a jiných závislých členů rodiny nebo příspěvek na podporu regionální mobility.

V případě dalších dotazů se můžete obrátit na Sociální poradnu pro osoby se sluchovým postižením a jejich blízké na telefonním čísle +420 734 674 849 (844) nebo na e-mailu socpor@tamtam.cz.

ZNÁTE SVÁ PRÁVA?

Náhled do legislativní podpory osob se sluchovým postižením v České republice

Legislativní normy dotýkající se oblasti školství, zdravotnictví a sociálních věcí představují pomůcku, jak naplňovat práva dětí i dospělých se zdravotním postižením.

Těchto norem v českém právním řádu nalezneme hned několik. Mimo nadnárodní **Úmluvu o právech dítěte**,

Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením a Listinu základních práv a svobod, jakožto součásti ústavního pořádku ČR, je to **občanský zákoník** (č. 89/2012 Sb. ve znění pozdějších předpisů), který upravuje zejména soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy. Pro naše téma je zde stěžejní problematika rodičovské odpovědnosti, osoby blízké, zásahu do integrity a vzájemných práv a povinností mezi rodiči a dětmi.

Zákon o veřejném ochránci práv (č. 349/1999 Sb.

ve znění pozdějších předpisů) ukotvuje postavení a činnost veřejného ochránce práv. Ta si klade za cíl zejména ochranu osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je to v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu. Zaměřuje se ale i na nečinnost správních orgánů a ochranu základních práv a svobod. Každý má právo k podání písemného nebo

ústního podnětu k ombudsmanovi. Podnět nepodléhá poplatku ani úřední kontrole. V praxi se toto dotýká zejména podnětů vůči nesouhlasu s úředním rozhodnutím ve věci příspěvku na péči a průkazu osoby se zdravotním postižením.

Stěžejním je **zákon o sociálních službách** (č. 108/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních

služeb a příspěvku na péči. Ze sociálních služeb, které v souvislosti se sluchovým postižením bývají nejčastěji využívány, je to **raná péče, sociálně aktivizační služby, odborné sociální poradenství, tlumočnické služby**. Součástí jsou ustanovení související s **příspěvkem na péči**, který se v praxi rodin s dětmi se sluchovým postižením, ale i dospělých, týká. Jde o finanční pomoc osobě starší jednoho roku, která je závislá na péči jiné fyzické osoby. Posuzovaných kritérií (tzv. životních potřeb) je celkem deset, u dětí devět. U dětí a dospělých se sluchovým postižením cílíme zejména na potřebu komunikace, orientace, péče o zdraví, osobních aktivit. Stupně příspěvku (a jeho výše) jsou pak odlišeny dle neschopnosti zvládat jednotlivé životní potřeby do čtyř stupňů. Podání žádosti o příspěvek na péči je v gesci Úřadu práce ČR.

Důležitou je i právní úprava týkající se **poskytování dávek osobám se zdravotním postižením** (č. 329/2011 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Tento zákon upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením tak, aby došlo ke zmírnění sociálních důsledků zdravotního postižení a bylo podpořeno sociální začleňování osob se zdravotním postižením. Řadíme sem právní normu poskytování **příspěvku na zvláštní pomůcku, příspěvku na mobilitu** a stanovení podmínek pro nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením.

Příspěvek na mobilitu v aktuální výši 900 Kč měsíčně je navázán na přiznání **průkazu ZTP nebo ZTP/P** osobám starším jednoho roku, které se pravidelně dopravují, nebo jsou dopravovány a nejsou jim poskytovány pobytové sociální služby v rozsahu zákona.

Průkaz osoby se zdravotním postižením náleží osobám od jednoho roku věku s tělesným, smyslovým či duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, které omezuje schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Existují tři typy průkazů – TP (těžce postižený), ZTP (zvláště těžce postižený) a ZTP/P (zvláště těžce postižený/ /průvodce). Indikační kritéria pro uznání typu průkazu jsou součástí výše zmíněné vyhlášky. Rodiny nejčastěji zajímají výhody plynoucí z přiznání daného typu průkazu. U průkazu TP je to vyhrazené místo na sezení ve veřejné dopravě a přednost při osobním projednávání své záležitosti na úřadech. U průkazu ZTP se k tomu přidává bezplatná doprava MHD, sleva 75 % na jízdném, sleva na kulturní akce, nárok na parkovací průkaz (do 18 let věku), příspěvek na mobilitu a bezplatné užívání dálnic. Při přiznání průkazu ZTP/P výše zmíněné doplňuje bezplatná doprava průvodce a vodícího psa.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku vzniká osobám s těžkou vadou nosného nebo pohybového ústrojí, těžkého sluchového nebo zrakového postižení s charakterem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. V návaznosti na tento příspěvek je kategorizován nejen zdravotní stav, ale nárok se proměňuje také dle věku žadatele a ceny a typu pomůcky.

Se zákonem úzce souvisí vyhláška č. 388/2011 Sb. ve znění pozdějších předpisů, která stanovuje **seznam zvláštních pomůcek a okruhy zdravotních stavů pro přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením**. Osobám se sluchovým postižením za předpokladu splnění podmínek daných zákonem se přispívá na poskytnutí těchto zvláštních pomůcek: signalizace bytového zvonku, signalizace domovního zvonku, včetně instalace, signalizace pláče dítěte, včetně instalace, speciální programové vybavení (aplikace do telefonu, programy do osobního počítače pro edukaci a reedukaci sluchu umožňující nácvik mluvení, odezírání nebo znakového jazyka), individuální indukční smyčka, signalizace telefonního zvonění, telefonní zesilovač, zařízení s podporou minimálně 4G LTE internetu, předním fotoaparát minimálně 2 Mpx, displejem minimálně 5,5", optickou stabilizací obrazu a další ve vyhlášce uvedené. Stejně tak v případě příspěvku na péči, žádost o výše zmíněné příspěvky se podává na Úřadu práce ČR.

Zákon o veřejném zdravotním pojištění č. 48/1997 Sb. ve znění pozdějších předpisů zmíníme v kontextu příspěvků zdravotních pojišťoven na sluchadla. Zdravotní pojišťovny přispívají na zakoupení sluchadel jednou za 5 let. U dětí do 18 let je příspěvek na 2 kusy sluchadel, u dospělých na 1 kus.

Příspěvek se poskytuje na základě ztráty sluchu od 30 dB SRT, a výše příspěvku se liší dle věku:

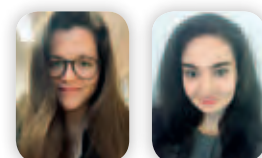
Děti do 18 let včetně mají nárok na příspěvek ve výši 10 000 Kč/1 sluchadlo (20 000 Kč/2 sluchadla).

Dospělí mají nárok na příspěvek ve výši 7 000 Kč.

Dospělí hluchoslepí mají nárok na příspěvek ve výši 7 000 Kč/1 sluchadlo (14 000 Kč/2 sluchadla).

Bezpochyby důležitými právními ustanoveními k podrobnějšímu seznámení jsou i **zákony dotýkající se vzdělávání** (zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) a **vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných** (27/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a **o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob** (zákon č. 155/1998 Sb. ve znění zákona 384/2008 Sb. ve znění pozdějších předpisů) nebo také daňové zákony – například zákon č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů o daních z příjmu k uplatnění daňových slev a také zákon 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů, hovořící mimo jiné o nároku na invalidní důchod.

*Připravily Mgr. Marie Holyanská,
psycholog v Psychologické poradně
CDS Tamtam a Mgr. Denisa Poláčková,
vedoucí odborného sociálního
poradenství CDS Tamtam
Fotografie Shutterstock.com, Canva.com*

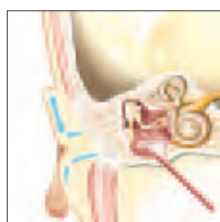

Jak vás kostní vedení spojí se zvukem

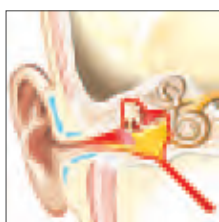
Sluch je proces, při kterém se zvuk dostává přes vnější, střední a vnitřní ucho do sluchového nervu a následně do mozku, který interpretuje to, co slyšíme. Pokud jedna z těchto částí nefunguje správně a dochází ke ztrátě sluchu, například v důsledku opakovaných ušních infekcí, může vám pomoci řešení kostním vedením.

Pochopení ztráty sluchu je prvním krokem k nalezení vhodného řešení pro vás.

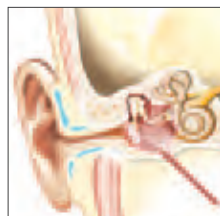
Poslech kostním vedením je indikován a může prospět lidem s převodní nedoslýchavostí, kombinovanou ztrátou sluchu a jednostrannou senzorineurální hluchotou. Řešení kostního vedení lze použít k léčbě ztráty sluchu spojené se stavem, jako jsou:

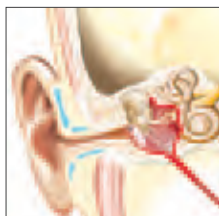
Atrézie a/nebo mikrocie

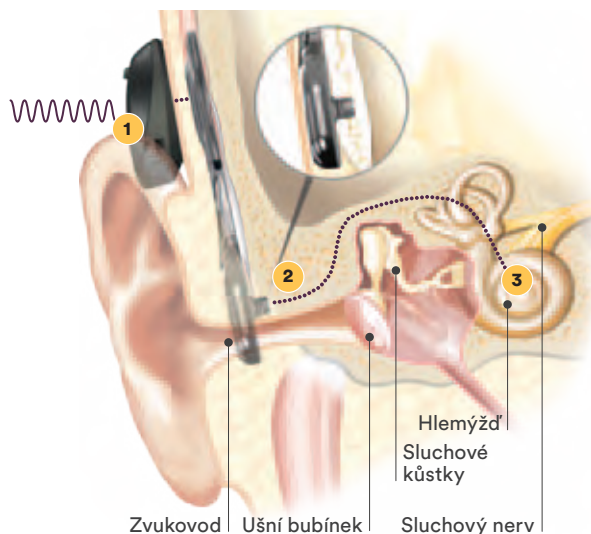
Chronický zánět středního ucha

Otoskleróza

Cholesteatom

Řešení pomocí kostního vedení využívají přirozenou schopnost vašeho těla přenášet zvuk přes kost. Systém Osia® a systém Baha® fungují různými způsoby.

Systém Osia (na obrázku výše)

1. Zvukový procesor Osia2 zachycuje zvuk, převádí ho na digitální signál, který analyzuje. Signál je pak přenášen přes kůži do implantátu.
2. Převodník Piezo Power™ generuje vibrace a vysílá je přes implantát do kosti.
3. Kost přenáší vibrace přímo do vnitřního ucha, kde se přeměňují na elektrické impulsy, které jsou vysílány do mozku.

Systém Baha a Baha Start

1. Zvukový procesor Baha 6 Max zachycuje zvuky ve vzduchu.
2. Zvukový procesor převádí zvuk na vibrace a vysílá je do kosti přes implantát nebo plastový disk na pásce Softband nebo oblouku SoundArc.
3. Kost přenáší vibrace přímo do vnitřního ucha, kde se přeměňují na elektrické impulsy, které jsou vysílány do mozku.

Systém Osia

Systém Osia obsahuje aktivní sluchový implantabilní systém, který využívá digitální piezoelektrickou stimulaci k přenosu zvuku přes kost do vnitřního ucha. Zvukový procesor Osia 2 připojíte k implantátu pomocí magnetického spojení tak, že si jej jednoduše nasadíte na hlavu.

Systém Baha

Systém Baha je navržen tak, aby vám pomohl slyšet čistý, bohatý a přirozený zvuk¹, takže se můžete věnovat mnoha aktivitám, které máte rádi. Systém Baha se skládá z implantátu a externího zvukového procesoru Baha 6 Max, který jednoduše připojíte k implantátu pomocí abutmentového spojení.

Baha Start

Baha Start je nechirurgické řešení, které vám umožní slyšet prostřednictvím kostního vedení dříve, než se rozhodnete pro voperování implantátu. Baha Start se skládá ze zvukového procesoru Baha 6 Max připojeného k zařízení Baha Softband nebo SoundArc™.

Další informace naleznete na internetové adrese www.cochlear.com nebo se obraťte na svého odborníka na péči o sluch, který vám provede ukázkou kostního vedení.

Reference

1. Hoffman J. Subjective evaluation of clear rich and natural sound. Cochlear Bone Anchored Solutions AB, Švédsko. 2020; D1788013.

O způsobech léčby ztráty sluchu se poraďte se svým odborným zdravotníkem. Výsledky se mohou lišit a váš odborný zdravotník vám poradí s faktory, které by mohly výsledek ovlivnit. Vždy dodržujte návod k použití. Některé produkty nemusí být dostupné ve všech zemích. Informace o produktech vám poskytne místní zástupce společnosti Cochlear. Pro systémy Cochlear Osia a Baha v Austrálii: Systém Osia je indikován pro pacienty s převodní, kombinovanou a jednostrannou senzorineurální hluchotou (SSD) ve věku od 10 let se senzorineurální ztrátou sluchu do 55 decibelů. Pacienti by měli mít dostatečnou kvalitu a tloušťku kosti, aby bylo možné implantát úspěšně umístit. Pro použití tohoto produktu je nutný chirurgický zákrok. Každý chirurgický zákrok však s sebou nese riziko. Implantáty Baha pro kostní vedení jsou určeny k léčbě středně těžké až těžké ztráty sluchu. Tento produkt není k dispozici pro širokou veřejnost. Informace o financování a úhradách získáte u svého odborného zdravotnického pracovníka.

Cochlear, Baha, Osia, 科利耳, コクレア, Hear now. And always, SmartSound, eliptické logo a známky označené symbolem ® nebo ™ jsou buď ochranné známky, nebo registrované ochranné známky skupiny společností Cochlear (není-li uvedeno jinak).

© Cochlear Limited 2024. Všechna práva vyhrazena.

D2261129 V1 2024-09 Czech Translation of D1924146-V2 2023-07

35 let pro děti se sluchovým postižením a jejich rodiny z celé České republiky

Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s., je nestátní nezisková organizace s celorepublikovou působností, která poskytuje komplex vzájemně navazujících služeb pokrývajících potřeby dětí se sluchovým postižením a jejich rodin z celé České republiky.

RANÁ PÉČE
ČECHY

RANÁ PÉČE
PRO MORAVU
A SLEZSKO

SOCIÁLNĚ
AKTIVIZAČNÍ
SLUŽBY

ODBORNÉ
SOCIÁLNÍ
PORADENSTVÍ

INFORMAČNÍ
A VZDĚLÁVACÍ
SLUŽBY

Dětský sluch, odborný magazín Centra pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.
Vydává Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s., Hábova 1571, 155 00 Praha 5 – Stodůlky
IČO 00499811, tel.: 235 517 313, e-mail: redakce@tamtam.cz, www.tamtam.cz
Číslo 01/2025 vychází 10. března 2025.

Redakční rada: Mgr. Jana Fenclová, Mgr. Martina Péčová, Mgr. Anna Kučerová, Ph.D., Mgr. Lucie Hanzíková
Šéfredaktor: Ing. Lucie Křestanová
Redakce: Mgr. Lucie Brandtlová, Mgr. Veronika Kovalová, Mgr. Radana Ardelťová, Bc. Romana Procházková, DiS.
Grafické práce, sazba: Ing. Markéta Hovorková
Jazyková korekce: Michaela Šimková
Cena výtisku: 100 Kč
Roční předplatné (4 čísla včetně poštovného): 400 Kč
Tisk: Tiskárna Grafotechna Plus, Lýskova 1594/33, 155 00 Praha 5 – Stodůlky
ISSN 2570-8473

Magazín Dětský sluch vychází za finanční podpory Ministerstva zdravotnictví České republiky.

WWW.IDETSKYSLUCH.CZ

Unikátní portál představuje přirozenou vstupní bránu do problematiky sluchu. Je komplexním, seriózním a aktuálním zdrojem informací o sluchu a sluchových postiženích se zaměřením na děti od 0 do 18 let. Na jednom místě zde naleznete články a videa o sluchových vadách a jejich diagnostice, o kompenzačních pomůckách, rehabilitaci sluchu, výchově a vzdělávání dětí se sluchovým postižením i o službách, které se pro ně a jejich rodiče nabízejí.

Portál je určen všem rodičům dětí se sluchovým postižením, lékařům, pedagogům, studentům i dalším zájemcům o problematiku sluchového postižení. Nechybějí ani rozhovory s odborníky či příběhy rodin dětí se sluchovým postižením. Svoje dotazy ohledně postižení sluchu můžete poslat do interaktivní poradny.

Provozovatelem portálu je Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s., které čerpá ze svých mnohaletých zkušeností s rodiči a dětmi se sluchovým postižením.

ReSound GN

Nová éra poslechu

Menší.
Chytřejší.
Skvěle propojitelné.

Přirozený poslech bez kompromisů, s dosud nejmenšími sluchadly.

- Jedinečná srozumitelnost v hluku
- Výjimečný komfort nošení: jsou sotva vidět, sotva cítit
- Energie na celý den: až 30 hodin na jedno nabití*
- Konektivita připravena pro budoucnost díky Bluetooth® LE Audio a Auracast™

* v závislosti na způsobu použití

© 2023 GN Hearing A/S. Všechna práva vyhrazena. ReSound je registrovaná obchodní značka GN Hearing A/S. Názvy a loga Bluetooth® jsou registrované obchodní značky Bluetooth SIG, Inc. Názvy a loga Auracast™ jsou značky společnosti Bluetooth SIG, Inc.

Veškeré příslušenství ke sluchadlům značek ReSound, Beltone a Interton můžete zakoupit i v našem E-shopu.

Naleznete zde filtry, baterie, nabíječky, kolínka, hadičky, kloboučky, bezdrátové příslušenství, sortiment k údržbě sluchadel a další.

Pro vstup do E-shopu zadejte do svého internetového prohlížeče adresu

eshop-gnhearing.cz

nebo naskenujte níže uvedený QR kód.

ReSound Nexia

GN Hearing Czech Republic spol. s r. o. | Prokopových 3
158 00 Praha 5 | IČ: 48593273 | Tel: +420 224 941 641
Email: CZ.info@gnhearing.cz | Web: www.gnhearing.cz

AURACAST™
A BLUETOOTH® TECHNOLOGY